

**UK Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie**

Diplomová práce

Globalizace světového hospodářství

2006

**Vypracovala: Pavlína Ryboňová
Vedoucí DP: PhDr. Milena Tichá, CSc.**

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, pouze za odborného vedení vedoucí diplomové práce PhDr. Mileny Tiché, Csc.

Dále prohlašuji, že veškeré podklady, ze kterých jsem čerpala, jsou uvedeny v seznamu literatury.

20. 11. 2006

ÚVOD

1 Východiska globalizace

- 1.1 Vymezení pojmu globalizace
- 1.2 Internacionální a světová ekonomika
- 1.3 Globalizace a regionalizace
- 1.4 Vznik a vývoj tří center světové ekonomiky
- 1.5 Další centra světové ekonomiky
 - 1.5.1 Rusko
 - 1.5.2 Čína

2 Index míry globalizace (TFC)

- 2.1 Index míry globalizace
- 2.2 Světový obchod
- 2.3 Mezinárodní spolupráce
- 2.4 Liberalizace
- 2.5 Mezinárodní pohyb kapitálu
- 2.6 Integrovaný svět
 - 2.6.1 Mezinárodní pohyb kapitálu
 - 2.6.1.1 Mezinárodní investice
 - 2.6.1.2 Světová banka
 - 2.6.1.3 Světová obchodní organizace
 - 2.6.1.4 Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)
 - 2.6.2 Regionální integrace
 - 2.6.2.1 Evropská unie
 - 2.6.3 ASEAN
 - 2.6.4 APEC

Na tomto místě bych chtěla poděkovat za pomoc při zpracování tématu vedoucí své diplomové práce PhDr. Mileně Tiché, Csc.

3 Magický čtyřúhelník

4 Závislost magického čísla 12 na indexu

- 4.1 Charakteristika ledů
- 4.2 Umístění na globální mapě

ÚVOD	6
1 Východiska globalizace	7
1.1 Vymezení pojmu globalizace.....	7
1.2 Internacionalizační procesy	10
1.3 Globalizace a regionalismus.....	12
1.4 Vznik a vývoj tří center světové ekonomiky	15
1.5 Další centra světové ekonomiky	19
1.5.1 Rusko	19
1.5.2 Čína.....	20
2 Index míry globalizace a hlavní činitelé globalizace	23
2.1 Index míry globalizace.....	23
2.2 Světový obchod.....	24
2.3 Nadnárodní společnosti.....	26
2.4 Liberalizace	29
2.5 Mezinárodní pohyb osob	33
2.6 Integrační seskupení	36
2.6.1 Mezinárodní organizace	36
2.6.1.1 Mezinárodní měnový fond.....	36
2.6.1.2 Světová banka	37
2.6.1.3 Světová obchodní organizace.....	38
2.6.1.4 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) 39	39
2.6.2 Regionální seskupení.....	39
2.6.2.1 Evropská unie	40
2.6.3 ASEAN	41
2.6.4 APEC	42
2.6.5 NAFTA	43
2.6.6 MERCOSUR	43
2.7 Informační technologie	44
3 Magický čtyřúhelník	47
4 Závislost magického čtyřúhelníku a postavení na globalizačním indexu	49
4.1 Charakteristika jednotlivých států.....	50
4.2 Umístění na globalizačním indexu.....	71

4.3 Srovnání umístění mezi globalizačním indexem a magickým čtyřúhelníkem.....	74
Závěr	82
Použitá literatura	84

ÚVOD

Cílem této diplomové práce s názvem „Globalizace světového hospodářství“ je na základě získaných poznatků a údajů zhodnotit závislost magických čtyřúhelníků vybraných států s jejich postavením na globalizačním indexu.

V teoretické části této práce je nejprve objasněn samotný pojem globalizace a další související pojmy jako například regionalismus či internacionalizační procesy. Mimo to je v této části popsána tvorba a skladba indexu míry globalizace a hlavní činitelé globalizace. V neposlední řadě je vysvětlen pojem magický čtyřúhelník s grafickým znázorněním, tak jak bude používán v praktické části.

V praktické části se budu snažit najít závislost mezi obsahem magických čtyřúhelníků vybraných států a jejich postavením na globalizačním indexu z údajů získaných za rok 2003 a 2004. Pro tento účel jsem si vybrala devět států, které byly vybrány tak, aby reprezentovaly jednotlivé světadíly, přičemž kritériem výběru byla různá hospodářská úroveň těchto států, dále odlišná rozloha a počet obyvatel.

Mezi mnou vybrané státy patří Česká republika, Francie, Švýcarsko, Spojené státy americké, Argentina, Čína, Singapur, Nigérie a Maroko. Po charakteristice jednotlivých států následuje porovnání umístění těchto států jak na globalizačním indexu, tak obsahu jejich magických čtyřúhelníků za sledované roky.

1 Východiska globalizace

1.1 Vymezení pojmu globalizace

Globalizace – pojem, se kterým se v současné době můžeme setkat téměř na každém kroku. O globalizaci slyšíme v televizi, čteme o ní v novinách i na internetu. I přesto, že na globalizaci narážíme téměř všude, přesné vymezení tohoto pojmu je velmi obtížnou záležitostí. Definice globalizace se v literatuře vyskytuje v mnoha variantách, přičemž se i liší názory na to, zda globalizace s sebou nese pozitivní či negativní dopad na chod národních ekonomik, „které právě díky globalizačním procesům *do značné míry ztrácejí svou autonomní rozhodovací moc a schopnost sledovat své vlastní cíle*“¹.

Často přijímanou definicí je definice mezinárodního měnového fondu (International Monetary Fund), který definuje globalizaci jako rostoucí ekonomickou vzájemnou závislost zemí ve světovém měřítku v důsledku rostoucího objemu a druhu přeshraničních transakcí zboží a služeb a toku mezinárodního kapitálu, jakož i rychlejšího a rozsáhlejšího šíření technologií. Podle Lenky Adamcové globalizace, hlavně díky síle nadnárodních společností, které přispívají k rostoucí provázanosti a rozsahu světové produkce, zasahuje do světového obchodu se stále větší intenzitou.

Mezi kritiky globalizace převládá názor, že se sice světová ekonomika jako celek posouvá vpřed, ale současně tento vývoj vytváří mezi státy nerovnosti, které se v důsledku tohoto vývoje neustále zvětšují. Podle těchto kritiků se tak nadále rozevírají nůžky mezi zhruba 20% těch, kteří mají z globalizace prospěch a 80% těch druhých, kteří trpí bídou. Globalizace tak podle nich slouží pouze zájmům bohatých. Toto tvrzení se pokusili vyvrátit

ekonomové Světové banky David Dollar a Aart Kraay. Podle těchto ekonomů „růst prospívá chudým stejně jako bohatým, globalizace jej zrychluje a přitom žádnou zvýšenou nerovnost nezpůsobuje. Ty chudé země, které se o své vůli separovaly od globální ekonomiky a nenastoupily institucionální a další platformy růstu, skutečně zůstávají chudými. Zbytek však díky rychlému tempu růstu konverguje postupně k úrovni vyspělých ekonomik“²

Problémem je míra účasti jednotlivých států na globalizaci. Pro nejchudší a nejméně rozvinuté země tak není problémem samotná globalizace, ale naopak to, že jsou z procesu globalizace vylučováni. Tím, že jsou tyto státy z globalizace vylučováni tak zůstává jejich přístup k přímým zahraničním investicím zanedbatelný a tím se pomyslné nůžky mezi nejchudšími a na druhé straně nejrozvinutějšími ekonomikami stále rozevírají. Aby se rozdíly mezi bohatými a chudými státy začaly vyrovnávat, je nezbytné namísto odsouzení nejméně rozvinutých států k pokračující chudobě, pomoci těmto státům v jejich snaze o zapojení do světové ekonomiky.

Ke kritikům procesu globalizace patří například Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization). Ta ve své studii zveřejněné v únoru roku 2004 upozorňuje zejména na to, že prorůstání hospodářství a v podstatě už nekontrolovatelné celosvětové aktivity nadnárodních společností vedly v mnoha částech světa spíše k prohloubení chudoby než k růstu blahobytu.

Přestože se různé definice a názory na proces globalizace, co se týče projevů globalizace, zde se autoři víceméně shodují.

Mezi hlavní projevy globalizace patří:

¹ cit. Smutná, A., Praha, 2003, str. 165

² www.ihned.cz. Světová banka: Ekonomický růst pomáhá chudým jako bohatým, 31.5. 2000

- soustředování přímých zahraničních investic,
- rostoucí význam vědění a odborných systémů,
- rostoucí počet a význam nadnárodních společností,
- vznik skupiny mezinárodních obchodníků,
- rozvoj nadnárodní hospodářské diplomacie,
- klesající význam moci národních států v tradičních oblastech,
- růst objemu mezinárodně obchodovaného zboží a služeb.

V rámci procesu globalizace se ve světovém hospodářství rozvíjejí tři úrovně trhů z hlediska jejich propojení v globálním měřítku. Nejvyšší úrovní je mezinárodní trh kapitálu, který je zároveň nejméně regulovaným trhem. Na druhou úroveň se řadí trh zboží a služeb. Na této úrovni existuje několik regionálních seskupení tj. seskupení evropské, americké či asijské, jež usilují o vytvoření společného trhu. V těchto jednotlivých regionálních seskupeních dochází k sjednocování pravidel pohybu zboží a služeb uvnitř seskupení i ve vztahu k dalším zemím. Na poslední třetí úrovni se nachází trh práce. Tento trh je nejvíce regulovaný národními vládami.

Míra regulace jednotlivých trhů zásadně ovlivňuje jejich rozvoj z mezinárodního hlediska. Nejvyššího rozvoje dosahuje trh kapitálu, což je způsobeno jeho nejnižší regulací. Rozvoj trhu kapitálu lze ukázat na objemu přímých zahraničních investic ve světě. Objem přímých zahraničních investic se od roku 1980 do roku 1996 téměř zdvojnásobil a vzrostl ze 191,6 miliardy USD na 314,7 miliardy USD³. Trh zboží a služeb se rozvíjí především v rámci regionálních uskupení. „*Například v roce 1998 na vnitroregionální export připadalo v rámci APEC*

³ Cihelková, E.: Praha, 2002, str. 20

téměř 70%, EU 55% a NAFTA více než 49% celkového exportu seskupení⁴

Trh zboží a služeb se začal významněji rozvíjet již v 19. století, kdy v roce 1870 bylo 5% světové produkce exportováno. V první polovině 20. století byl světový obchod velmi omezen v důsledku dvou světových válek. Teprve v roce 1960 se světový obchod vrátil na úroveň před 1. světovou válkou. Od této doby se světový obchod neustále zvyšuje a v roce 1985 dosáhl 15% světové produkce. Zatímco v rámci trhu kapitálu a trhu zboží a služeb stále dochází k odstraňování překážek mezinárodního obchodu, na trhu práce je situace opačná. Většina vyspělých států omezuje možný příliv zahraniční pracovní síly.

1.2 Internacionalizační procesy

Vedle globalizace se můžeme také setkat s pojmem internacionalizace. Pojem internacionalizace je často chápán jako synonymum k pojmu globalizace, ovšem tyto dva procesy nejsou totožné. Internacionalizace je považována za předchůdce globalizace. Globalizace je oproti internacionalizaci proces komplexnější a pokročilejší. Ekonomická globalizace je pokračováním vývoje překonávajícího hranice států, který byl až donedávna nazýván internacionalizací světového hospodářství. Je ovšem rozdíl mezi někdejší internacionalizací a dnešní globalizací.

Internationalizace představovala mezinárodní obchod se zbožím vyrobeným v rámci národních hospodářství. V případě globalizace však státní hranice již nehrají roli mantinelů, uvnitř kterých je výrobní proces uzavřen. Ekonomickou globalizací

⁴ cit. Cihelková, E: Praha, 2002, str. 21

dochází k posunu organizace a integrace systémů výroby, směny a spotřeby z národní na úroveň globální.

Příčiny vzniku internacionalizačních procesů jsou především tyto:

- existence mnoha států (především malých států),
- liberalizace – způsobuje začleňování všech ekonomik do mezinárodní dělby práce,
- rostoucí toky zboží a služeb, které vedou k růstu mezinárodního obchodu
- rostoucí toky kapitálu, které mají několik příčin:

1. kapitál lze lépe zhodnotit v zemích s levnými výrobními činiteli,
2. snižování rizika diverzifikací portfolia držných finančních prostředků v podmínkách pružných směnných kurzů,
3. přebytek kapitálu v určité zemi, což má za následek zvýšenou konkurenci a naopak nedostatek kapitálu v jiných zemích,
4. spekulativní obchody, které vedou k zvýšení výnosů z držného kapitálu využitím různých úrokových měr v jednotlivých zemích.
5. rozvoj nadnárodních společností

- náročnost výroby, která si vynucuje vysoké kapitálové zajištění
- interdependence – vzájemná závislost jednotlivých zemí:

1. surovinová
2. palivoenergetická

3. technologická
4. potravinová
5. obchodní

Obecně lze říct, že vyšší stupeň ekonomické vyspělosti je charakterizován vyšším stupněm internacionalizace. Znamená to, že internacionalizace je nejsilnější v zemích s rozvinutou tržní ekonomikou a naopak slabší je v zemích s transformující se ekonomikou a nejslabší v rozvojových zemích.

1.3 Globalizace a regionalismus

Současně s procesem globalizace, která vede k univerzalizaci světové ekonomiky, probíhá také proces fragmentace. Tento proces má za následek rozklad na menší hospodářské celky. V důsledku procesu fragmentace světové ekonomiky probíhá také proces, který se nazývá regionalismus. Regionalismus musíme v souvislosti s globalizací chápat z pohledu procesu integrace, která z globálního hlediska sice vede k propojování a k růstu soudržnosti jednotlivých částí světové ekonomiky, z regionálního hlediska však přispívá k vytváření těsnějších vazeb mezi několika národními státy. Podstatou ekonomického regionalismu je snaha vlád států, jež jsou geograficky začleněny do určitého regionu najít společnou řeč v realizaci společných záměrů v oblasti zahraničně obchodních či zahraničně politických vztahů. Zde bych chtěla poukázat na fakt, že jednotlivé regiony tak brání a hájí své zájmy právě na úkor globalizačních procesů. Dobrým příkladem je nedávný konflikt mezi Evropskou unií a Čínou kvůli dovozu

levných bot z Číny, kdy se Evropa obává přívalu laciných bot z Asie, kterým evropské firmy nebudou moci konkurovat.⁵

Základní jednotkou z hlediska regionalizmu je region. Region může mít tři základní podoby:

- makroregion,
- region,
- subregion.

Makroregion je prostorová struktura, která vzniká okolo vyspělého jádra a jednotlivé ekonomiky staví do vzájemné závislosti. Soudobá světová ekonomika je strukturou multiregionální. Nejdůležitější jsou tři makroregiony označovány také jako „triáda“:

- Spojené státy americké s vnějším ekonomickým zázemím v Kanadě a v zemích Latinské Ameriky,
- Evropská unie se zázemím ostatních evropských zemí,
- Japonsko se zázemím v asijském rozvojovém centru.

Pod pojmem region rozumíme prostor, který vzniká na základě zvláštních typů mezinárodních smluv mezi jednotlivými zeměmi. Regiony mají podobu mezinárodních seskupení různého integračního stupně:

- preferenční oblast – dochází k postupnému snižování bariér vzájemného obchodu, cel a kvantitativních omezení,

⁵ Němec, P. EU se brání dovozu levných čínských bot. *Hn.ihned.cz* [online].2006, 21.2.206. [cit.2006-08-10]. Dostupný z WWW <ihned.cz>. [Http://vvhledavani.ihned.cz/index.php?/](http://vvhledavani.ihned.cz/index.php?/). ISSN 1213-7693.

- zóna volného obchodu – úplné odstranění cel a kvantitativních omezení v obchodě mezi členskými státy, nezahrnuje však přijetí společného celního tarifu vůči třetím zemím
- celní unie – zóna volného obchodu rozšířená o úplné odstranění cel a kvantitativních omezení v obchodě mezi členskými státy a společné stanovování tarifů vůči třetím zemím,
- společný trh – mimo neomezeného pohybu zboží a služeb je zde také neomezený pohyb osob a kapitálu,
- hospodářská a měnová unie – zavedení společné měny, společná strukturální politika a unifikace makroekonomických politik členských států,
- politická unie – rozšíření společných politik i do oblasti zahraničních vztahů a bezpečnosti, harmonizace legislativy týkající se vnitřních záležitostí národních států.

Pod pojmem subregion rozumíme vzájemnou ekonomickou závislost určitých částí několika zemí. Tato závislost zpravidla bývá způsobena rozmanitostí přeshraničních transakcí ve formě zboží, služeb a kapitálu. Jako příklad subregionu bych uvedla Karpatský společný trh (část Maďarska, Slovenska, Polska, Ukrajiny a Rumunska).

Většina ekonomů se shoduje, že velká regionální seskupení, která vznikají v Evropě či Americe mají příznivý vliv na členské země, ale nepřímo také na ne členské země.

1.4 Vznik a vývoj tří center světové ekonomiky

Předpoklady vzniku současných vyspělých států nazývaných rozvinuté tržní ekonomiky se vytvářely již v průběhu feudalismu a v raném kapitalismu. Nejrozvinutější země světa ekonomicky pronikaly do zaostalých zemí, mocensky je podmaňovaly a následně je přeměňovaly ve své kolonie. Postupně tak vznikal klasický kolonialismus, jehož hlavní charakteristikou je přesun bohatství z kolonií do vyspělých zemí, které byly označovány jako metropole. Nejvýznamnějšími koloniálními mocnostmi se staly především Velká Británie a Francie, které si rozdělily značnou část rozvojových zemí.

Na konci devatenáctého století vyvrcholil ve vyspělých zemí proces kolonialismu a v rámci koloniální soustavy se tak vytvořila jednotná světová tržní ekonomika, která byla založena na nerovných vztazích mezi vyspělými zeměmi a zaostávajícími koloniemi.

Významnou charakteristikou vyspělých států konce devatenáctého století a první poloviny dvacátého století je, že většinou obchodovaly mezi sebou země vyspělé s těmi méně rozvinutými a zahraniční obchod vyspělých zemí se orientoval převážně na získávání surovin z rozvojových zemí.

Radikální obrat v zahraničním obchodu vyspělých zemí nastal v druhé polovině dvacátého století, tedy po druhé světové válce, kdy většina zahraničního obchodu probíhala mezi vyspělými zeměmi navzájem a většinou to bylo ještě v rámci tzv. Euroatlantické zóny, tedy mezi západní Evropou a Spojenými státy Americkými.

V současné době mají na světovém obchodu dominantní postavení státy s rozvinutou tržní ekonomikou a ty méně vyspělé země se snaží získat větší podíl na celosvětovém obchodu.

Pro ekonomiky vyspělých zemí, tedy států s rozvinutou tržní ekonomikou je na počátku dvacátého století

charakteristický mohutný ekonomický rozvoj a zároveň zostřující se národní i mezinárodní rozpory, zejména o znovurozdělení kolonií, které tak vyvrcholily vznikem první světové války. Zároveň pro počátek dvacátého století je charakteristické vytvoření jednotné, avšak vnitřně diferencované světové ekonomiky.

Mezi válkami zažily dosud prosperující vyspělé země nejhlubší krizi ve své historii mezi léty 1929 až 1933, která se silně dotkla nejdříve Spojených států amerických a o něco později Evropy, kterou překonávají až následně orientací na těžký průmysl a zbrojní výrobu.

Po druhé světové válce v padesátých a šedesátých letech zažívají vyspělé země ekonomický růst a relativní prosperitu. Charakteristické pro toto období je pro země s rozvinutou tržní ekonomikou urychlení ekonomického růstu a dochází ke změně v odvětvové struktuře ve prospěch sektoru služeb. Hlavním faktorem dynamického růstu ve vyspělých zemích se v období padesátých a šedesátých let staly vhodně zvolené státní zásahy do ekonomiky, dále rozvoj velkých mezinárodních společností a také k tomu přispěly integrační procesy v západní Evropě.

V tomto období se stalo převažujícím směrem v rozvinutých tržních ekonomikách neokeynesiánské pojetí ekonomiky, kde byla hospodářská politika spojována s nízkou úrovní nezaměstnanosti a vysokou dynamikou hospodářství, aniž vedla k vysoké míře inflace. Pro vyspělé státy v šedesátých letech je dále typické, že dochází ke zformování tří center světové ekonomiky, což je vedle Spojených států amerických také západní Evropa a Japonsko.

Jak vyplývá z výše uvedeného, i přes pokračující globalizační proces je stále patrné rozdělení světa na skupiny států, mezi nimiž se ty hospodářsky nejsilnější snaží udržet své dominantní postavení ve světové ekonomice a to zejména tím, že ovlivňují ekonomické procesy ve světě.

To mohou činit například prostřednictvím mezinárodních organizací jako je Mezinárodní měnový fond či Světová banka, kde díky svému ohromnému ekonomickému potenciálu mají důležitý hlas při vytváření podmínek v oblasti budoucího vývoje světové ekonomiky.

Dalším znakem je, dá se říci, až úzkostlivá ochrana hospodářských zájmů těchto vyspělých států, což se projevuje například různými importními kvótami či vysokými cly u některých komodit vůči ekonomicky slabším partnerům. Za příklad může sloužit krach konference v mexickém Cancúnu na podzim 2003, na níž se jednalo o liberalizaci zahraničního obchodu. Na této konferenci došlo k názorovému střetu v otázce liberalizace agrárního obchodu mezi zástupci rozvojových zemích na jedné straně a zástupci Evropské unie a Spojených států amerických na straně druhé. Zástupci EU a USA nepřipustili odstoupení od dovozních cel uvalených na některé komodity a vysokých dotací svých farmářů. Těmito dovozními cly a dotacemi, však ztěžují možnosti zástupcům rozvojových zemí vstoupit na jejich trhy s komoditami, které jsou tyto země schopny produkovat a vyvážet, v tomto případě se jedná zejména o potraviny a průmyslové plodiny.

Velké napětí mezi rozvinutými a rozvojovými státy také panuje v oblasti obchodu s nerostnými surovinami. Mnohé státy globálního Jihu nemohou do světové obchodní výměny nabídnout nic jiného než nerosty, které se těží na jejich území. Ceny přitom určují nejisté a zranitelné finanční trhy. Navíc státy Severu spotřebují podstatně více nerostů než země rozvojové, protože jejich průmysl je rozvinutější. Často dokáží také surovinu lépe zpracovat, protože mají modernější technologie; není proto vůbec výjimkou, že například do státu, který prodal železnou rudu, se ze železa z té samé rudy dováží drahé výrobky. Celní režimy vyspělých zemí tento vývoj ještě podporují, neboť cla na dovoz zpracovaných výrobků jsou vyšší než na dovoz surovin.

Podle odhadů Mezinárodního měnového fondu a Světové banky by odbourání těchto obchodních bariér udržovaných bohatými zeměmi ve formě dotací a cel mohlo přinést do světové ekonomiky 650 mld. dolarů ročně⁶. Uvolněním těchto překážek pro chudší země by se tak mohla zlepšit životní úroveň po celém světě, a co je zejména důležité, liberalizace agrárního obchodu by uvolnila přístup chudých zemí na světové trhy.

Ovšem vyspělé státy se takto nechovají výlučně k rozvojovým zemím, ale i mezi sebou. Pro vyspělé státy je naprosto typické, že i přes ekonomickou spolupráci pravidelně konzultovanou např. v rámci OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj), či ve skupině nejvyspělejších zemích G8, se každý z těchto států snaží získat co největší profit právě pro svou zemi. Je naprosto zřejmé, že se tak zájmy těchto států někdy dostávají do určitých rozporů. Jako příklad bych uvedla hospodářskou politiku Japonska. Ekonomický rozvoj Japonska je postaven na exportu produkce vysoce výkonného japonského průmyslu, a na druhé straně na nízké otevřenosti ekonomiky vůči dovozu, čímž se například v roce 1994 dostalo do konfliktu s USA, které Japonsku pohrozily, že v případě neuvolnění dovoz amerických telekomunikačních a lékárenských zařízení, bude vystaveno sankcím, které budou mít za následek ztížení přístupu japonského zboží na americký trh.

Dalším příkladem je současný krach jednání WTO (červenec 2006). V červenci tohoto roku tak zkrachovalo téměř pětileté jednání Světové obchodní organizace o liberalizaci světového obchodu. Celé jednání skončilo nezdarem stejně jako na konferenci v Cancúnu kvůli sporu Evropské Unie a Spojenými státy v otázce zemědělských dotací. V tomto sporu Evropa odmítá snížení těchto dotací na výši požadovanou Spojenými

⁶ Patria: zpravodajství [online]. 1997-2006. 7.10.2006 [cit. 2006 10-7]. Dostupný z WWW: <patria.cz>. [Http://patria.cz/zpravodajstvi/komentare](http://patria.cz/zpravodajstvi/komentare)

státy. Výsledkem jednání tedy je, že bohaté státy budou nadále bránit své zemědělce před konkurencí z chudých zemí. Tyto země zase na oplátku budou trvat na clech pro průmyslové výrobky ze západu. *„Největší ztráta je to pro rozvojové země, ale prohráli všichni, protože ztrácejí snazší přístup na ostatní trhy“*⁷

Příkladem toho, že snížení či zrušení kvót na určité komodity nemusí pro bohaté státy nutně znamenat ekonomický pokles v daném odvětví, je zrušení kvót na dovoz textilu do EU k lednu 2005. Evropští výrobci před zrušením kvót varovali, že evropský trh bude zaplaven zbožím z Číny a z dalších zemí. Ve skutečnosti se však dovoz textilu do Evropské unie zvýšil za osm měsíců jen nepatrně, asi o dvě procenta.⁸

1.5 Další centra světové ekonomiky

Vedle Spojených států amerických, Evropy a Japonska začínají od 90. let, respektive od 80. let, nabývat světového významu i další centra světové ekonomiky, jimiž jsou Rusko a již zmiňovaná Čína. Do pozice center světové ekonomiky jsou předurčeny jak velikostí státu a počtu obyvatel, tak i důležitostí vojsko – geopolitického postavení.

1.5.1 Rusko

Současné postavení Ruska vyplývá z transformace jeho ekonomiky, která začala na počátku 90. let. Ruská ekonomika

⁷ KOUBOVÁ, K. Jednání WTO kolabují, důsledky pocítí i Česko. *Idnes.cz* [online]. Idnes.cz 2006, [cit. 2006-09-10]. Dostupný z WWW <idnes.cz >

⁸ BAUTZOVÁ, L. Kdo vydělá, kdo ztratí?. *Ekonom*. 2005, č. 48, str. 12

prošla v tomto období nejsložitějším procesem transformace ze všech transformujících se zemí. Na počátku transformace Rusko upřednostnilo šokový scénář, který ignoroval ruská historická specifika a měl za následek prudké oslabení a destabilizaci ekonomiky. V průběhu 90. let docházelo v ruské ekonomice k trvalému poklesu, kdy se HDP snížil o více než 50%. To mělo za následek vznik početné vrstvy obyvatelstva žijícího pod hranicí chudoby. Výraznějšího růstu HDP dosáhlo Rusko až v roce 1999, kdy HDP vzrostl o 3,2%⁹. Optimistickým prognózám vývoje ruské ekonomiky napomáhá především strategický význam Ruska z hlediska světové těžby ropy a zemního plynu.

Rusko disponuje rozsáhlým vnitřním potenciálem. Jeho využití však závisí na udržení politické stability a řešení dalších problémů jako např. boj s korupcí, potlačení mafií a omezení moci oligarchických skupin. Problém je také s přílivem zahraničního kapitálu. Mnoho zahraničních investorů odradila politika Kremlu s ropným gigantem Yukos či krvavé teroristické útoky Čečenců. Dalšími faktory, které by mohli negativně ovlivnit ekonomický růst Ruska je vztah se sousedními státy, kde je z historického hlediska rozvinut poměrně silný nacionalismus.

1.5.2 Čína

Mezi světové velmoci a důležité činitele světového hospodářství patří bezesporu Čína, a to nejen díky velkému počtu obyvatel, neoddiskutovatelné vojenské a politické moci, ale také díky rostoucí hospodářské síle, která je spojená s růstem životní úrovně obyvatelstva.

Růst ekonomické síly byl nastartován na konci 70. let, kdy Čína přistoupila k zavedení ekonomických reforem, jejichž cílem byla celková modernizace čínské ekonomiky, s následným

⁹ Cibulková, E., Praha, 2002, str. 31

zvýšením její efektivnosti a především otevření čínské ekonomiky světu. O růstu otevřenosti vypovídá i míra podílu zahraničního obchodu na HNP, která stoupla z 9,8 % v roce 1978 na 36,1% v roce 1997¹⁰.

Čína se tak během 80. a 90. let zařadila mezi jednu z nejdynamičtější rostoucích ekonomik světa, přičemž přední místo zaujímá i mezi nově industrializovanými asijskými zeměmi.

Začlenění čínské ekonomiky do světové s sebou nese i řadu rozporných momentů. Jedním z těchto momentů je značná závislost na některých zahraničních trzích (např. na japonském, americkém), na kterých se však prosazuje s technologicky méně náročnými výrobky.

Čína, stejně jako tak i další státy východní Asie patří mezi státy, které z globalizace světové obchodu mají velký užitek. Čína se tak díky vlivu zahraničního kapitálu, se kterým přišly i vyspělé technologie, v uplynulých pětadvaceti letech vypracovala z pozice rozvojové země na stát, který chce do konce desetiletí získat postavení čtvrté nejvýkonnější ekonomiky ve světovém měřítku. Ovšem měříme-li příjmem na hlavu, patří stále mezi chudé země.

Mezi další velká rizika vývoje čínské ekonomiky bychom mohli zařadit slabý rozvoj vzdělanosti, znalostí společnosti a šíření informací, což pramení z nedostatku motivace pro další vývoj čínské společnosti.

Čína do roku 2001 nebyla členem Světové obchodní organizace (WTO), což jí umožňovalo některé formy ochrany ekonomiky před zahraničními výrobky. Na druhou stranu toto nezačlenění znamenalo omezení možnosti proniknout s některými výrobky na vyspělé trhy. V roce 2001 se po zhruba

¹⁰ Businessinfo.cz [online] 2006:Praha 2006, 21.10. 2006 [cit. 2006-09-11].Dostupný z WWW: <businessinfo.cz> [Http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/cina-souhrne-informace/sti-ekonchar-hospoda-cina/1000948/35140/](http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/cina-souhrne-informace/sti-ekonchar-hospoda-cina/1000948/35140/).

patnáctiletém vyjednávání stala sto dvačtyřicátým členem WTO, čímž se organizace rozrostla o zemi s potencionálně největším světovým trhem. Pro Čínu toto členství ovšem také znamená, že čínský průmysl se bude muset potýkat s větší konkurencí. Ovšem i přesto má tento vstup převážně pozitivní charakter. Čína vstupem do WTO využije rychlejšího prosazování tržně orientovaných hospodářských změn, jež nastartovala před dvaceti lety a také bude mít členství vliv na otevření čínské ekonomiky.

zemí. Zařazení těchto 52 zemí do WTO podle šestnácti ukazatelů. Jedná se o:

1) Ekonomické propojení s ostatními zeměmi (ukazatelů)

- zahraniční obchod
- přímé zahraniční investice
- toky kapitálu

2) Míra technologické propojenosti s ostatními zeměmi (ukazatelů jako

- užívání technologií
- poskytování služeb
- zabezpečení

3) Pohyb osob, sledovaný pomocí

- mezinárodní migrace
- pracovní migrace
- peněžní příjmy

2 Index míry globalizace a hlavní činitelé globalizace

2.1 Index míry globalizace

Index míry globalizace neboli globalizační index je zpracováván od roku 2001 časopisem Foreign Policy ve spolupráci s poradenskou firmou A. T. Kearney a sleduje 62 zemí. Zařazení těchto 62 států na tomto indexu je vypočítáváno podle šestnácti ukazatelů, které jsou rozděleny do 4 „košů“. Jedná se o:

1) Ekonomické propojení, jež se skládá z následujících ukazatelů:

- zahraniční obchod,
- přímé zahraniční investice,
- toky kapitálu do portfoliových investic.

2) Míra technologické propojenosti se světem, přičemž ukazatelé jsou následující:

- uživatelé internetu,
- poskytovatelé prostoru pro internetové stránky,
- zabezpečené servery.

3) Pohyb osob, sledovaný podle následujících ukazatelů:

- mezinárodní cestování a turismus,
- mezinárodní telefonní spojení,
- peněžní převody (platby zaměstnancům a další osobní a nevládní převody).

4) Míra politické angažovanosti ve světovém dění, sledovaná podle těchto indikátorů:

- členství v mezinárodních organizacích,
- personální a finanční příspěvky na misi Rady bezpečnosti OSN,
- ratifikované mezinárodní smlouvy,
- vládní transfery.

2.2 Světový obchod

Důležitou roli v současném globalizovaném světě představuje právě světový obchod.

Podstatou světového obchodu je:

- prodej,
- převoz surovin,
- dovoz a vývoz výrobků,
- služby a informace, které jsou významným faktorem současného světového obchodu.

Světový obchod v každé ekonomice hraje klíčovou roli, zvláště pak u tak malých ekonomik jako je Česká republika. Po vstupu České republiky do Evropské unie je zahraniční obchod ČR tvořen dvěma typy. Jednak je to vnitrouijní obchod (tj. obchod se členskými státy EU) a dále na obchod s ostatními státy světa. Světový obchod musí být upraven různými dohodami. Na globální úrovni je upraven dohodami uzavřenými v rámci Světové obchodní organizace. Na regionální úrovni je to řada dohod uzavřených v rámci regionálních seskupení, jako

například Severoamerická dohoda o volném obchodu, ASEAN či jihoamerický MERCOSUR.

Převládající podíl na světovém obchodu mají rozvinuté státy (mezi největší obchodníky patří např. Evropská unie, Spojené státy, Japonsko a Čína), které obchodují nejvíce mezi sebou. Obchod mezi těmito rozvinutými je poměrně otevřený, což se ovšem nedá tvrdit o obchodu mezi rozvinutými a rozvojovými státy. Zde rozvojové státy narážejí na celou řadu překážek, které jim do cesty rozvinuté státy staví za účelem ochrany vlastních zájmů.

Důležité pro vytvoření rovnocenných podmínek pro obchod mezi státy, je právě odstranění těchto bariér jako jsou různá cla a dovozní kvóty, jimiž vlády regulují pohyb zboží proudícího do země a naopak, a dále i různých netarifních překážek obchodu, jako jsou nejrůznější nařízení či předpisy na ochranu spotřebitelů, kterým výrobky z rozvojových zemí nemohou dostat.

Tyto bariéry sice pro ostatní rozvinuté země nepředstavují velký problém, jelikož mohou obchodovat s více komoditami, ale jsou nepředstavitelným problémem právě pro rozvojové země, které jsou často závislé na jedné komoditě. Odstraňování těchto bariér patří k zásadním nástrojům globalizace a rozmachu světového obchodu.

Je nutné, aby vlády odstoupily od tradičního přístupu, který spočíval v uvalení co nejvyšších cel na dovážené zboží, aby se co nejvíce podpořila domácí produkce.

V zájmu liberalizace, zrychlení a zlepšení výměny zboží zakládaly západní státy po druhé světové válce organizace, které měly za cíl cla a kvóty postupně odbourávat. První takovou organizací byla Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT), která byla v roce 1994 přeměněna na Světovou obchodní organizaci (WTO).

2.3 Nadnárodní společnosti

I když v globalizačním indexu nejsou zahrnuty nadnárodní společnosti, je dle mého názoru nutné se o nich zmínit. Nadnárodní společnosti (transnational corporation) jsou bezesporu jedním z hlavních aktérů a hnací silou celosvětové ekonomické integrace.

Nadnárodní společnosti (NNS) jsou takové společnosti, které vyvíjí ekonomické aktivity na několika národních trzích, vlastní aktiva ve dvou či více zemích. Mohou tak využívat odlišností mezi jednotlivými zeměmi, a to například včetně rozdílů v politických prioritách zemí, regulačních mechanismech či rozsahu pobídek pro přilákání společností. Důležitost nadnárodních společností stoupá z důvodu, že mnohé z těchto společností mají mnohem vyšší obraty, než HDP některých ekonomik. Nadnárodní společnosti jsou také charakteristické tím, že stále více využívají nezávislosti na zemích ze kterých původně vzešly. *Ve světě dnes existuje asi 40 tisíc nadnárodních společností. Světu začínají dominovat standartizované produkty a značky, např. Coca-Cola, Pepsi-Cola, McDonald, Shell, Avis, Hilton atd¹¹.* Projevuje se zde tendence na zmezinárodnění výroby, což je zjevné hlavně z rozdělení typů nadnárodních společností podle míry jejich zapojení do světového hospodářství, či na územní zaměření:

- etnocentrické NNS,
- polycentrické NNS,
- geocentrické NNS.

Etnocentrické nadnárodní společnosti se orientují na zemi

¹¹ Cestovni-ruch.cz [online]. 1999, 30.5. 2006 [cit. 2006-08-10]. Dostupný na WWW: <cestovni-ruch.cz>. [Http://cestovni-ruch.cz/skolstvi/globalizace.php](http://cestovni-ruch.cz/skolstvi/globalizace.php)

původu.

Polycentrické nadnárodní společnosti svojí činnost orientují na hostitelskou zemi.

Geocentrické nadnárodní společnosti jsou orientované světově, sledují pouze ekonomické cíle a neprosazují zájmy mateřské země.

Nadnárodní společnosti vznikají z důvodu maximalizace zisku a akumulace kapitálů. Jedním z klíčových mechanismů k dosažení zisku je vybudování pevné pozice na trhu a její neustálé posilování, které slouží k získání vyššího podílu na trhu, což vede k růstům příjmů. Jedním z rysů nadnárodních společností je vysoká geografická flexibilita, což znamená, že jsou schopny velmi pružně reagovat na měnící se místní podmínky přesunem svých aktivit do vhodnější lokality v jiné části světa. Velkou výhodou nadnárodních společností je tedy skutečnost, že v případě nasycení dosavadního trhu brzdícího další růst společnosti, dochází k expanzi na nové trhy.

Nadnárodní společnosti můžeme rozlišit podle toho čím se zabývají na:

- vertikálně integrované NNS
- horizontálně integrované NNS
- konglomerátní (složená) NNS

V případě vertikálně integrovaných nadnárodních společnostech se jednotlivé pobočky zabývají jiným stupněm zpracování téhož výrobku.

U horizontálně integrovaných nadnárodních společností je ve všech pobočkách provozován stejný druh činností.

Konglomerátní nadnárodní společnost kombinuje oba dva předešlé způsoby, s tím že se může specializovat na více činností.

Nadnárodní společnosti v době internacionalizace rozšiřovaly trhy pro své výrobky a služby prostřednictvím exportu, zatímco výroba byla organizovaná v rámci národního hospodářství, ve kterém daná firma sídlila. Postupně však tyto společnosti přešly na zakládání vlastního obchodního zastoupení, budování montážních závodů a výrobních poboček v zahraničí. Vzniká tak mnoho dceřiných podniků společností, které lze rozlišovat podle výše podílu mateřského podniku v dceřiném podniku v zahraničí na:

- filiálku (zde se jedná o plné vlastnictví mateřské firmy),
- pobočku (mateřský podnik vlastní v tomto případě zhruba polovinu dceřiné firmy),
- afilaci (v tomto případě vlastní mateřský podnik do 25 % majetku; afilace je právně samostatný subjekt).

Společnosti se snaží o rozšiřování trhů pro své zboží a služby

s cílem zvýšit příjmy či snížit výrobní náklady, a dále se snaží o postupnou eliminaci konkurence na těchto nových trzích. Tohoto cíle mohou dosáhnout několika způsoby:

- fúzí
- akvizicí,
- holdingem.

V případě fúze dochází ke spojení dvou či více firem, kdy si vzniklá společnost zachová identitu některé ze společností účastnících se této operace. Identita nově vzniklé společnosti se zpravidla shoduje s identitou kapitálově nejsilnější společnosti vstupující do fúze.

Sjednocení (akvizice) je proces podobný fúzi, ovšem s tím rozdílem, že vzniká úplně nová společnost. Tato nově vzniklá společnost přebírá všechny aktiva i pasiva sjednocovaných firem.

Holding je uspořádání, kdy jedna společnost vlastní určitý kontrolní počet akcií jedné či více společností.

2.4 Liberalizace

Významným činitelem globalizace je liberalizace. Liberalizace vnáší do hospodářství větší dynamiku, pomáhá zvyšovat odolnost země proti vnějším otřesům či spekulacím a je také důležitým faktorem snižování cen díky mezinárodní soutěži a specializaci. Liberalizace probíhá ve třech základních oblastech:

- liberalizaci obchodu,
- liberalizace investic,
- liberalizace finančních transakcí.

Liberalizace neprobíhala v jednotlivých zemích stejnou rychlostí a stejným způsobem. Přináší sebou užití celé řady liberalizačních politik. Společným rysem u všech politik byly kroky, které vedly ke zvýšení úlohy soukromého podnikání

v hospodářské činnosti. U transformujících se ekonomik bylo důležitým bodem odstranění působení státu v oblasti výroby zboží a v oblasti služeb, dále šlo o zřízení potřebných institucí a hlavně vytvoření právního rámce pro chod tržního hospodářství. Důležitým krokem byla privatizace státních podniků. Tento krok byl také jedním z rysů liberalizační politiky rozvinutých tržních ekonomik, které tak přistoupily ke snížení a pozměnění úlohy státu ve výrobě.

Snížení cel a odstranění množstevních omezení bylo možné na základě liberalizace obchodu.

Liberalizace finančních transakcí probíhá v rozvinutých tržních ekonomikách od 70.let. U rozvojových zemí není liberalizace finančních transakcí tak pokročilá jako u rozvinutých tržních ekonomik. Liberalizace finančních transakcí probíhala ze všech typů uvedených liberalizací nejrychleji.

Důležitou součástí liberalizace je liberalizace investic, ke které přistoupily nejdříve rozvinuté tržní ekonomiky (RTE). Později se k tomuto kroku připojily také transformující se ekonomiky a většina rozvojových zemích (RZ), které pochopily kladnou úlohu přílivu přímých zahraničních investic, které jsou důležitou podporou hospodářského růstu a technologického pokroku.

Proto v průběhu 80. a 90. let začaly vlády jednotlivých států uplatňovat nástroje pro přilákání zahraničních investic. Mezi kroky prováděné vládami, které vedou k zájmu zahraničních investorů, k přilákání investorů do daného státu, patří například vytváření speciálních bezcelních zón, kdy dovoz surovin a vývoz zboží, které je v těchto zónách vyrobeno, nepodléhá standardním celním sazbám. Mimo jiné jsou pro zahraniční investory vytvářeny takzvané investiční pobídky. Investiční pobídky mohou být například fiskální, což jsou jednak daňové úlevy, či finanční úlevy ve formě dotací. Tyto investiční pobídky jsou poskytovány v podstatě ve všech zemích Evropské Unie,

v zemích OECD, stejně tak jako v rozvojových zemích. V souvislosti s investičními pobídkami se často hovoří o tom zda tyto pobídky nejsou diskriminačním nástrojem. Pokud se zaměříme na poskytování pobídek v České republice, pak neexistence pobídek v ČR by byla pro Českou republiku diskriminační. Firmy, kdyby v České republice nezískaly investiční pobídky, by tak investovaly do konkurenčních lokalit zejména v Polsku či Maďarsku, tedy do zemí, které poskytují investiční pobídky ve stejné nebo ve větší míře než-li ČR. Rozhodnutí firem investovat právě v České republice závisí ovšem nejenom na investičních pobídkách a výhodné geografické poloze, důležitá je při tomto rozhodování také cena pracovní síly, její vzdělanost a kvalifikovanost. Na druhou stranu je nutné si uvědomit, že tyto investiční pobídky do určité míry narušují hospodářskou soutěž, ovšem toto je vyváženo právě přínosem investic.

Nárůst přílivu přímých zahraničních investic dokládá následující tabulka, údaje jsou udány v mld. USD¹²:

	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999
Svět	55	57	209	331	337	471	676	863
RTE	46	42	172	206	220	275	480	636
RZ	8	15	37	111	144	176	177	205
Země vých. Evropy	0,01	0,02	0,6	14	13	19	20	21
RTE (vybraná teritoria)								
Amerika	23	21	56	68	94	117	208	301
Asie	0,3	0,7	2	1	2	5	5	15
RZ (vybraná teritoria)								
Jižní Amerika	3	4	5	19	32	48	21	72
Afrika	0,3	3	2	5	6	7	8	9
Asie	0,4	5	24	73	92	102	96	106

tabulka č. 1 Příliv zahraničních investic

¹² Jeníček, V., Praha, 2002, str. 102

Liberalizace investic byla tvořena několika kroky:

- odstranění překážek přílivu a odlivu přímých zahraničních investic,
- vytvoření podnětů pro přilákání zahraničních investorů,
- zaručení lepší ochrany zahraničních investorů,
- vytvoření lepšího investičního prostředí pro nadnárodní společnosti .

Liberalizace zvětšuje hospodářský prostor a podporuje tak proces globalizace. Základním rysem liberalizace je chování jak investorů tak výrobců, kteří jednají způsobem jako by světové hospodářství tvořilo jediný trh s řadou oblastních a národních podoblastí a nevnímají tak trh jako uskupení národních hospodářství, která jsou propojena obchodními a investičními toky. Ovšem je nutné podotknout, že v tomto „jednotném“ trhu se liší stupeň globalizace obchodu, přímých zahraničních investic a mezinárodních financí.

Globalizace je podporována liberalizací a naopak globalizace urychluje liberalizaci.¹³

Hlavním rysem je skutečnost, že firmy si jsou stále více vědomy faktu, že důležitým krokem k dosažení ziskovosti a konkurenceschopnosti je nezbytnost nadnárodní výroby, a tak vyvíjí tlak na vlády svých zemí, aby vytvářely vhodné podmínky, které by umožnily podnikům celosvětové působení. Vhodnými podmínkami se rozumí zejména další liberalizace mezinárodního obchodu, liberalizaci mezinárodních finančních transakcí a privatizaci.

¹³ cit. Jeníček, V, 2002, str. 31

K liberalizačním reformám se obrátily nejen rozvinuté tržní ekonomiky, ale i mnoho rozvojových zemích, které se tak zapojily do globálních kapitálových trhů. Zapojení se rozvojových zemích do chodu světového hospodářství je nezbytnou součástí udržitelného rozvoje.

2.5 Mezinárodní pohyb osob

Vedle mezinárodní výroby, finančních trhů je dalším důležitým rysem internacionalizace světového hospodářství mezinárodní pohyb osob. K pohybu (migraci) osob dochází ze dvou důvodů:

- ekonomická migrace,
- politická migrace.

Ekonomická migrace je ovlivněna zejména rozdílnou hospodářskou úrovní či přebytkem popřípadě nedostatkem pracovních míst. Zaměření tohoto druhu migrace je dvojitě:

- pohyb osob za prací,
- migrace mozků.

Pohyb osob za prací v současné době probíhá ve velmi intenzivní míře. Tento pohyb je vyvolán hlavně nerovnoměrným ekonomickým i politickým vývojem v jednotlivých zemích a oblastech. Typické pro současnou dobu je pohyb osob z méně rozvinutých zemí do rozvinutějších. Nejvíce lidí se za prací vydává do zemí Evropské Unie a Severní Ameriky. Největším světovým příjemcem imigrantů jsou Spojené státy americké,

z evropských zemí se pak jedná o Spolkovou republiku Německo. Samozřejmě, že migrace osob s sebou nese řadu problémů. Jedním z problémů je fakt, že imigranti vykonávají horší práce, většinou se jedná o práci v oblasti nezajímavé pro domácí obyvatelstvo, a za odvedenou práci dostávají nižší mzdu než domácí obyvatelstvo. Dále přistěhovalci soutěží s domácím obyvatelstvem o práci, což vede ke snižování mezd a možností domácích pracovníků na nalezení zaměstnání.

Na druhou stranu má přistěhovalectví jednu nespornou výhodu a tou je snižování průměrného věku obyvatelstva rozvinutých zemích. Ve všech rozvinutých zemích průměrný věk obyvatelstva stoupá a právě přistěhovalectví pomáhá jeho snižování, neboť imigranti jsou především mladí lidé. Snižování věkového průměru obyvatelstva vylepšuje poměr hospodářské činnosti, důsledkem čehož může být snížení daní.

Zároveň pro zemi, ze které lidé odcházejí, znamená tento odchod odliv kapitálu, který byl v jejich zemi na ně vynaložen. Zde se jedná hlavně o migraci mozků, kdy vysoce kvalifikovaní pracovníci odcházejí z méně rozvinutých zemí za práci do zemí rozvinutějších. Mimo odlivu kapitálu se dále jedná o odliv pracovních sil, což zpomaluje růst technické a kulturní úrovně vyvážející země.

V globalizačním indexu se však více klade důraz na mezinárodní pohyb ve smyslu mezinárodního cestování a turismu. Cestovní ruch je mnohostranným odvětvím, které zahrnuje dopravu, ubytovací a stravovací služby, služby cestovních kanceláří a agentur, průvodcovské služby, informační systémy a další služby s cestovním ruchem spojené. Globalizace nemění podstatu a tvář pouze mezinárodního cestovního ruchu, ale také cestovního ruchu domácího. Změny je možno zaznamenat jak na straně nabídky, tak na straně poptávky. Stále více zemí a regionů se snaží čelit narůstajícím problémům spjatým s vývojem prostředí, zejména nepříznivým

demografickým vývojem, růstem nezaměstnanosti a s nimi spojenými ekonomickými potížemi. V rozvoji cestovního ruchu na svém území vidí nejen obce, ale i celé regiony určité řešení svých problémů. Pokračující proces globalizace propojuje cestovní ruch stále silněji se všemi oblastmi politiky, hospodářství a společnosti. Vznikají nové destinace cestovního ruchu. Tradiční destinace tak čelí stále silnější konkurenci. Výhodu mají ty destinace, které jsou v něčem jedinečné, jejich konkurenceschopnost je vyšší. Turistické destinace se vlivem globalizačních tendencí mění. Mění se jejich „tvář“, architektura, nabídka produktů i životní styl a kultura místních obyvatel. Život v destinacích je poznamenán silicím prolínáním místních a nadnárodních vlivů, jehož výsledkem je proces akulturace.

Cestovní ruch představuje jak u nás tak ve světě velmi dynamicky se rozvíjející část ekonomiky. V tomto odvětví se příjmy v roce 2000 vyšplhaly na 476 miliard amerických dolarů¹⁴. Objemem svých tržeb se řadí na třetí místo za průmysl petrochemický a automobilový a co je nezanedbatelné je rozsah zaměstnanosti a tvorba kvalitních pracovních míst, v nichž patří mezi nejvýznamnější ekonomická odvětví – v oblasti cestovního ruchu pracuje více než 10 % aktivního obyvatelstva světa.

Navíc počet cestujících osob se neustále rozrůstá. Mezinárodního cestovního ruchu se v roce 1998 zúčastnilo 625 mil. osob, což je 24,4 více než v roce 1950. Co se týká devizových příjmů z cestovního ruchu, tyto příjmy od roku 1950 do roku 1998 vzrostly více jak 200krát a sice na 445 mld. USD.

*V roce 2002 to již bylo 715 miliónů lidí cestujících do zahraničí a v do budoucnosti se očekává další nárůst.*¹⁵

¹⁴ Cestovni-ruch.cz [online]. 1999, 30.5. 2006 [cit. 2006-08-10]. Dostupný na WWW: <cestovni-ruch.cz>. [Http://cestovni-ruch.cz/skolstvi/globalizace.php](http://cestovni-ruch.cz/skolstvi/globalizace.php)

¹⁵ Cot.cz [online] 2005,[cit.8.10.2006], Dostupný na WWW: <cot.cz>. [Http://www.cot.cz/data/cesky/99_03/3_statistika1.htm](http://www.cot.cz/data/cesky/99_03/3_statistika1.htm)

2.6 Integrační seskupení

Dalším z kritérií při sestavování globalizačního indexu s pořadím jednotlivých zemí je politická angažovanost zemí ve světovém dění. Tato angažovanost se odvíjí od členství zemí v mezinárodních organizacích, dalším hlediskem je množství ratifikovaných mezinárodních smluv a v neposlední řadě se měří dle personálních a finančních příspěvků na mise Rady společnosti OSN. Přičemž nejvýznamnějším hlediskem je členství v mezinárodních organizacích. Z těchto nejvýznamnějších mezinárodních organizací je nutné jmenovat hlavně Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund), Světovou banku (World Bank), Světovou obchodní organizaci (World Trade Organization), což jsou představitelé tzv. finančních mezinárodních organizací a dále OECD a OSN.

2.6.1 Mezinárodní organizace

Ještě předtím než-li bude věnována pozornost některým nejvýznamnějším regionálním seskupením, budou stručně popsány nejvýznamnější mezinárodní organizace.

2.6.1.1 Mezinárodní měnový fond

Mezinárodní měnový fond (MMF) byl založen v roce 1944 v americkém Bretton Woods. Hlavním cílem MMF je usnadnění mezinárodní měnové spolupráce, podpora stability směnných kurzů a řádné provádění peněžní výměny.

MMF napomáhá při vytváření mnohostranného systému plateb a odstraňování omezení devizové směny. Svými doporučeními a postupy usměrňuje hospodářskou politiku členských zemí, ale také mezinárodní obchod a s ním světovou ekonomiku jako celek.

Prostřednictvím krátkodobé finanční pomoci umožňuje členským státům napravit nevyvážený stav jejich platební bilance.

Finanční zdroje MMF sestávají především z členských příspěvků (tzv. kvót) 184 členských států. Výše kvót je určována na základě relativní ekonomické síly jednotlivých členských států. Od výše členských kvót se také odvozuje hlasovací síla jednotlivých států, což znamená, že bohatší země mají větší počet hlasů. Fond je oprávněn přidělovat svým členům mezinárodní finanční rezervy formou "zvláštních čerpacích práv".

Hlavní úloha fondu spočívá v poskytování dočasných úvěrů členským státům s nepříznivým stavem platební bilance. Výše částek, které si mohou členské státy od fondu půjčit, je závislá na výši jejich kvót. Státy, kterým je finanční podpora fondu poskytována za účelem dlouhodobých ekonomických reforem, si mohou půjčovat částky převyšující čtyřikrát až pětkrát hodnotu jejich kvót.

2.6.1.2 Světová banka

Světová banka (SB) byla založena ve stejném roce v Bretton Woods jako MMF. Cílem SB bylo pomoci zemím postiženým druhou světovou válkou. Po druhé světové válce byli poskytovány úvěry Evropě a Japonsku, v 60. letech se její

činnost orientovala na země africké, asijské či Latinské Ameriky, v 90. letech to byli země bývalé sovětského bloku ve střední a východní Evropě.

Světová banka je zastřešující organizací čtyř institucí: Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní finanční korporace, Mezinárodní asociace pro rozvoj a Multilaterální agentury pro garanci investic. Společným cílem těchto čtyř institucí je snížení chudoby ve světě pomocí posilování ekonomik chudých států. Jejich záměrem je zlepšení životní úrovně prostřednictvím podpory hospodářského růstu a rozvoje.

2.6.1.3 Světová obchodní organizace

Jedna z nejsilnějších mezinárodních organizací - Světová obchodní organizace (WTO) je nástupnickou organizací Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT), jejíž ratifikace se datuje do roku 1948. WTO byla založena s úmyslem odstranit co nejvíce bariér volného obchodu, které používají vlády jednotlivých států k ochraně vlastního trhu, ať už jde o dovozní cla, kvóty či jiné překážky na dovoz určitých druhů zboží a služeb. Mohou tak například zmírňovat nekonkurenceschopnost domácích výrobců, nebo chránit vlastní zemědělce. Mezi úkoly WTO nepatří jen dojednávání nových obchodních dohod, ale také správa těch starých, posuzování obchodních sporů, monitorování obchodní politiky členských států, technická pomoc rozvojovým zemím a spolupráce s jinými organizacemi. WTO se řadí mezi nejsilnější mezinárodní organizace z toho důvodu, že na rozdíl od řady jiných mezinárodních organizací, může neplnění závazků trestat sankcemi.

WTO čelí ovšem velké řadě protestů a silné kritice. Obzvláště silné protesty se na WTO snesly na jednání v Seattlu v roce 1993. Kritici organizaci považují za jednoho z hlavních viníků chudoby a nerovnosti ve světě. Podle nich nastavují bohaté země pravidla volného obchodu tak, aby vyhovovala především jim a znevýhodňovala chudé země.

2.6.1.4 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)

OECD vznikla v roce 1960 v Paříži, v současné době má 30 členů. Mezi hlavní cíle OECD patří zvyšování životní úrovně členských zemí, za předpokladu udržení finanční stability, a tím i rozvoj světové ekonomiky, zdravý hospodářský růst členských i nečlenských zemí a rozvoj světového obchodu na mnohostranné, nediskriminační bázi v souladu s mezinárodními závazky. OECD poskytuje vládám vyspělých demokratických zemí možnost studovat a formulovat nejvhodnější politiky k dosažení stanovených cílů.

2.6.2 Regionální seskupení

Mimo těchto mezinárodních organizací je nutné charakterizovat několik regionálních seskupení s různým stupněm integrace, které vznikly na základě snahy o rozšiřování trhů a zlepšování spolupráce mezi jednotlivými zeměmi.

2.6.2.1 Evropská unie

Integrační procesy nejvíce pokročily v zemích západní Evropy, kde po 2. sv. válce vznikla dvě důležitá seskupení:

- Evropské sdružení volného obchodu (ESVO)
- Evropské hospodářské společenství (EHS)

Evropské hospodářské společenství, jež vzniklo na základě tzv.

Římských smluv v roce 1957, šlo v integračních procesech dále než ESVO, cílem byla větší integrace než pásmo volného obchodu. Základním cílem EHS byla podpora vytváření společného trhu, vytvoření celní unie s jednotnou celní politikou vůči ne členským zemím a také byla zrušena cla mezi členskými zeměmi.

EHS si kladlo několik cílů:

- již zmíněná jednotná celní politika
- volný pohyb zboží, kapitálu a osob
- jednotná politika v oblasti dopravy, zemědělství i ostatních odvětvích
- společná regionální politika
- vytvoření nadnárodních orgánů (Evropská rada, Evropský parlament)

Dalším impulzem v urychlení integračních procesů byla Maastrichtská smlouva, na jejímž základě byl od počátku roku 1993 vyhlášen jednotný celní trh a také Evropská společenství

byla přejmenována na Evropskou unii. Prioritou Evropské unie bylo vytvoření hospodářské a měnové unie. Na madridském zasedání Evropské rady bylo v roce 1995 rozhodnuto o zavedení jednotné měny Evropské unie s názvem euro, přechod na tuto měnu začal 1. 1. 1999.

2.6.3 ASEAN

Sdružení zemí Jihovýchodní Asie (Association of South-East Asian Nations — ASEAN) bylo založeno deklarací v Bangkoku mezi Filipínami, Indonésií, Malajsií, Singapurem a Thajskem v roce 1967. Později se k němu připojily další asijské státy, mezi nimiž bych jmenovala Vietnam či Kambodžu. Cílem sdružení byla původně vzájemná hospodářská, sociální, kulturní a další spolupráce členských zemí, od počátku existence má však organizace i výrazně politický charakter. Sídlem organizace se stala Jakarta (Indonésie).

Průlomem v hospodářské spolupráci byl summit na Bali v říjnu 2003, kdy se členské země dohodly na další transformaci ASEANu na hospodářské společenství. *Plán označovaný jako „dohoda z Bali II“ předpokládá vytvoření jednotného trhu odstraněním cel a mimocelních bariér obchodu nejpozději do roku 2020¹⁶.*

V říjnu 2004 na summitu v Laosu podepsaly členské země ASEANu historickou obchodní dohodu s Čínou. Velkou roli hrají také vztahy sdružení s Japonskem, které je po Číně největším obchodním partnerem zemí ASEANu. Japonsko také tradičně směřuje největší část své oficiální rozvojové pomoci do zemí Jihovýchodní Asie a v poslední době se zaměřuje především na nové členy ASEANu (Kambodžu, Laos, Barmu a Vietnam).

2.6.4 APEC

Rada pro hospodářskou spolupráci Asie a Tichomoří (Asia-Pacific Economic Co-operation — APEC) byla založena zeměmi sdruženými v seskupení ASEAN spolu s Kanadou, Spojenými státy, Austrálií, Japonskem, Jižní Koreou a Novým Zélandem v australské Canbeře v roce 1989 za účelem posílení hospodářských a politických vztahů. V současnosti má APEC 21 členů, přičemž členské ekonomiky se podílí se na 47 procentech světového obchodu a tvoří okolo 60 procent světového hrubého domácího produktu (HDP).

V roce 1994 na summitu v Indonésii přijaly státy APEC cíle, jimiž se zavázaly k budování zóny volného obchodu a snižování celních bariér u vyspělých členských zemí do roku 2010 a pro rozvojové země do roku 2020¹⁷. Ovšem již v současné době je evidentní, že se tohoto ambiciózního plánu zřejmě nepodaří dosáhnout. Důvody můžeme hledat v rozdílných zájmech členů rady, která zahrnuje jak ekonomiky vyspělých zemí jako jsou Spojené státy či Kanada, tak i ekonomiky zemí rozvojových jako jsou Vietnam, Laos či Barma. Zatímco vyspělé země kladou největší důraz na snižování tarifů a uvolňování investičních omezení, pro rozvojové země jsou důležitější cíle jako hospodářská spolupráce a usnadnění obchodu. Proces vytváření zóny

¹⁶ Rozvojovka.cz: Ostatní mezinárodní a regionální organizace [online].21.12.2005 [cit. 2006-08-05]. Dostupný z WWW: <[rozvojovka.cz](http://www.rozvojovka.cz)>.
[Http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co](http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co)

¹⁷ Rozvojovka.cz: Ostatní mezinárodní a regionální organizace [online].21.12.2005 [cit. 2006-08-05]. Dostupný z WWW: <[rozvojovka.cz](http://www.rozvojovka.cz)>.
[Http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co](http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co)

volného obchodu byl zároveň narušen asijskou krizí v letech 1997—1998 a epidemií SARS v roce 2003¹⁸.

2.6.5 NAFTA

Kromě Evropské unie je hospodářsky nejsilnějším integračním seskupením Dohoda o severoamerické zóně volného obchodu (North American Free Trade Agreement — NAFTA), která byla podepsána v roce 1992 mezi USA, Kanadou a Mexikem. Dohoda vstoupila v platnost v lednu 1994. Vznikla jako reakce severoamerického kontinentu na vytvoření společného trhu v Evropě s cílem vytvořit takový trh v celé Severní Americe a zrušit veškeré celní tarify ve vzájemném obchodu. Navazovala na dohodu o volném obchodě podepsanou mezi USA a Kanadou v roce 1987, která měla původně rušit celní tarify mezi oběma zeměmi v horizontu deseti let. Jejím přijetím byl vytvořen společný trh v celé Severní Americe a naplánováno zrušení veškerých celních tarifů ve vzájemném obchodu s postupnou realizací do roku 2010. Byla tak založena největší zóna volného obchodu na světě, zahrnující státy s více než 360 milióny obyvatel.

2.6.6 MERCOSUR

V roce 1991 byla v Asunciónu podepsána smlouva mezi Argentinou, Brazílií, Paragay a Uruguayí. Společný jihoamerický trh (Mercado Común del Sur — MERCOSUR) vznikl v roce 1991 podpisem

¹⁸ Rozvojovka.cz: Ostatní mezinárodní a regionální organizace [online].21.12.2005 [cit. 2006-08-05]. Dostupný z WWW: <[rozvojovka.cz](http://www.rozvojovka.cz)>.
[Http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co](http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co)

smlouvy z Asunciónu mezi Argentinou, Brazílií, Paraguayí a Uruguayí. Podpisem smlouvy se členské země zavázaly k postupnému procesu vytváření společného trhu a celní unie. Podepsání smlouvy navazovalo na již předchozí integrační snahy v regionu, které však skončily neúspěšně, i také na úspěšnou hospodářskou spolupráci mezi Argentinou a Brazílií od poloviny osmdesátých let. K naplňování celní unie a společného trhu se přikročilo od roku 1995 na základě podpisu smlouvy z Ouro Preto¹⁹. Administrativním centrem organizace se stalo Montevideo.

MERCOSUR je nejvýznamnějším ekonomickým sdružením Latinské Ameriky. Jeho pozici na mezinárodním poli zvýšilo nejen přidružené členství ze strany Chile, Bolívie a zemí Andského společenství (Venezuelou, Peru, Kolumbií a Ekvádorem), ale především i úzká spolupráce s Evropskou Unií, se kterou podepsal Mercosur v roce 1995 meziregionální rámcovou dohodu o spolupráci.

2.7 Informační technologie

Významným kritériem podle kterého jsou státy zařazeny na stupnici globalizačního indexu je používání informačních technologií. Zde se jedná nejenom o počet uživatelů internetu, ale také o počet poskytovatelů prostoru pro internetové stránky a v neposlední řadě se také uvádí množství zabezpečených serverů v jednotlivých zemích.

Internet v současné době představuje významný prvek globalizace současného světa a to se všemi klady a zápory, které s sebou tento proces přináší. Internet má široké využití v

¹⁹ Rozvojovka.cz: Ostatní mezinárodní a regionální organizace [online]. 21.12.2005 [cit. 2006-08-05]. Dostupný z WWW: <[rozvojovka.cz](http://www.rozvojovka.cz)>. [Http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co](http://www.rozvojovka.cz/odbortext.php?co)

mnoha oborech lidské činnosti a v současné době je hybnou pákou dalšího ekonomického růstu rozvinutých zemí. Internet je v současné době nejrozsáhlejší počítačovou sítí ve světě, která nemá hierarchickou strukturu, nikdo ji jako celek nevlastní a nemá žádné centrální řízení. Počítače jsou vzájemně propojeny (kabely nebo bezdrátově) a díky tomu může každý počítač komunikovat s libovolným jiným počítačem. Jiná definice říká, že Internet je celosvětová počítačová síť, která vzájemně propojuje lokální počítačové sítě pomocí vysokorychlostních datových spojů. Tyto spoje pokrývají celý svět a vytvářejí kolem něj jakousi neviditelnou pavučinu.

V současné době se počet uživatelů Internetu odhaduje na 400 miliónů. Ti všichni mohou spolu po této síti komunikovat, nabízet informace a využívat nabízené informace. Používání internetu také poskytuje zcela netušené možnosti dalšího rozvoje. Přes klíčové slovo má každý uživatel okamžitý přístup k obrovskému množství online informací. Internet se také stal velkým trhem pro firmy, velké podniky využívají například efektivní povahy levné reklamy a obchodu (také zvaný e-commerce) přes internet.

Nespornou výhodou internetu jsou internetové obchody, díky nimž si každý uživatel může bez návštěvy obchodu vybrat a objednat jakékoliv zboží, které je mu následně v krátké době doručeno.

Ovšem kromě těchto nesporných výhod, má internet i stinné stránky. Velkým problémem je nerovný přístup uživatelů k informacím. Na tomto místě bych se zmínila hlavně o možnosti využívání internetu uživatelů v Číně a v Íránu.

V Íránu vláda sice povolila internet, mnohé stránky jsou však z náboženských důvodů blokovány. Rozhodnutí o tom, k čemu mají Iránci na internetu přístup je v rukách ajatoláha,

který se například bez vysvětlení rozhodl zastavit internetové vysílání arabského zpravodajství BBC²⁰.

V Číně jsou servery monitorovány a pokud Číňan navštíví nějaký server, který by mohl obsahovat opoziční informace, je zde velké riziko vystavení se sankcím.

Velké firmy, které dodávají technologie a zařízení, bez nichž by nebyl možný žádný internet jsou obviňovány ze spolupráce s čínskými úřady. Tyto firmy (jako Google, Yahoo atd.) napomáhají vytvářet takové systémy, které umožňují efektivnější sledování lidí, filtrace obsahu a blokace všeho co by mohlo být nevhodné.²¹ Nejedná se pouze o pornografii, či násilí, ale také o politické odpůrce, jakékoliv ohlasu disidentu doma či v zahraničí²².

Čína je totalitní země, kde je lidem odepíráno právo na informace a svoboda projevu. Bohužel představitelé západních států při vidině obrovského čínského trhu zapomínají čínské vládě připomínat nakolik jim záleží na respektování lidských práv.

²⁰ Jeník, T. Čína stála více omezuje internet. Lidovky.cz [online]. 2006, 20.10.2006 [cit.2006-10-20]. Dostupné z WWW<lidovky.cz >. [Http://lidovky.zpravy.cz/in_noviny](http://lidovky.zpravy.cz/in_noviny)

²¹ V roce 2005 poskytl webový portál Yahoo čínským úřadům informace, které jim pomohly najít a usvědčit novináře z údajného prozrazení státního tajemství. Díky údajů od Yahoo věděli, kdy a komu poslal novinář Š' Tchao podobnosti z interní zprávy komunistické strany o zpřísnění kontroly médií. Novinář byl díky tomu odsouzen k 10 letům vězení.

²² Společnost Google oznámila, že bude cenzurovat svůj vyhledávací server pro Čínu - Google.cn. Na rozdíl od domovské stránky se čínští uživatelé nedočkají odezvy na tzv. "citlivá" slova - mimo jiné Falunkung, Tchaj-wan, demokracie, dalailama. Také nebude ve své čínské verzi nabízet mailový server Gmail ani blog.

3 Magický čtyřúhelník

Úspěšnost hospodářské politiky státu se souhrnně vyjadřuje graficky a to pomocí tzv. čtyřúhelníků (dříve jsme se mohli setkat s trojúhelníky, někde jsou i šestiúhelníky), které jsou tradičně nazývány magické čtyřúhelníky, jenž představují grafické vyjádření hospodářské situace jednotlivých zemí. Tento čtyřúhelník nazýváme magický z toho důvodu, že je velmi obtížné uspokojivě dosáhnout všech cílů zároveň. Snahou každé země je tedy přiblížení se ideálnímu stavu, nebo alespoň dosažení rovnovážného vztahu všech veličin.

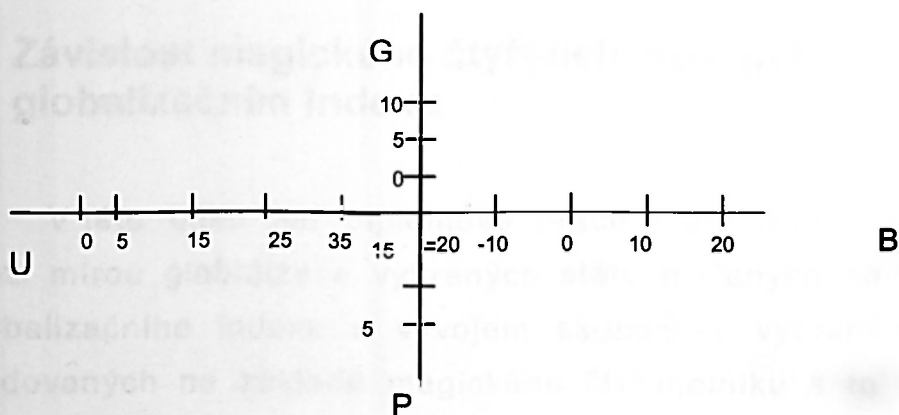
Podle těchto grafů platí, že hospodářská politika vlády je tím úspěšnější, čím větší je plocha uvedeného obrazce. Jak vyplývá z názvu magický čtyřúhelník, graf se vytváří podle čtyřech vybraných ukazatelů.

Těmito ukazateli jsou:

- tempo růstu reálného HDP,
- tempo růstu inflace,
- míra nezaměstnanosti,
- podíl salda obchodní bilance na vytvořeném HDP,

příčemž všechny ukazatelé jsou udávány v procentech.

Jelikož v praktické části této práce budu magický čtyřúhelník využívat, níže připojuji schéma magického čtyřúhelníku s vysvětlivkami:

obrázek č. 1 – ukázka magického čtyřúhelníku

G = tempo růstu reálného HDP (%), údaje jsou uváděny od -5% do 10%

P = tempo růstu inflace (%), údaje jsou uváděny od 20% do 0%

U = míra nezaměstnanosti (%), uváděno od 45% do 0%

B = podíl salda obchodní bilance na vytvořeném HDP (%), uváděno od -20% do 20%

4 Závislost magického čtyřúhelníku a postavení na globalizačním indexu

V této části mé diplomové práce budu hledat závislost mezi mírou globalizace vybraných států měřených na základě globalizačního indexu a vývojem ekonomiky vybraných států sledovaných na základě magického čtyřúhelníku a to v letech 2003 a 2004.

K tomuto účelu jsem vybrala 9 států. Tyto státy byly vybrány tak, aby zastupovaly jednotlivé světadíly, přičemž kritériem výběru byla různá hospodářská úroveň těchto států, dále odlišná rozloha, počet obyvatel. Z každého světadílu jsem vybrala dva státy, vyjma Evropy, kde jsem k dvěma vybraným státům přiřadila ještě Českou republiku.

Dříve než-li přistoupím k porovnávání států a hledání souvislostí mezi mírou globalizace a magickým čtyřúhelníkem, provedu stručnou charakteristiku jednotlivých států.

Mezi mnou vybrané státy patří:

1) EVROPA

- a) Česká republika
- b) Švýcarsko
- c) Francie

2) ASIE

- a) Singapur
- b) Čína

3) AMERIKA

a) Spojené státy americké

b) Argentina

5) AFRIKA

a) Maroko

b) Nigérie

4.1 Charakteristika jednotlivých států

Česká republika

Prvním vybraným zástupcem Evropy je Česká republika, jakožto představitel transformující se ekonomiky. Česká republika zaujímá rozlohu 78 866 km² a žije zde 10,3 mil. obyvatel. Česká republika je parlamentní demokracií v čele s prezidentem.

Nosnými odvětvími české ekonomiky jsou cestovní ruch, obchod, finančníctví a informatika. Z průmyslových odvětví důležité místo zaujímá automobilový průmysl, potravinářský průmysl a dále také například farmacie.

1. května 2004 se Česká republika stala plnoprávným členem Evropské unie, mimo to je členem mnoha dalších mezinárodních organizací.

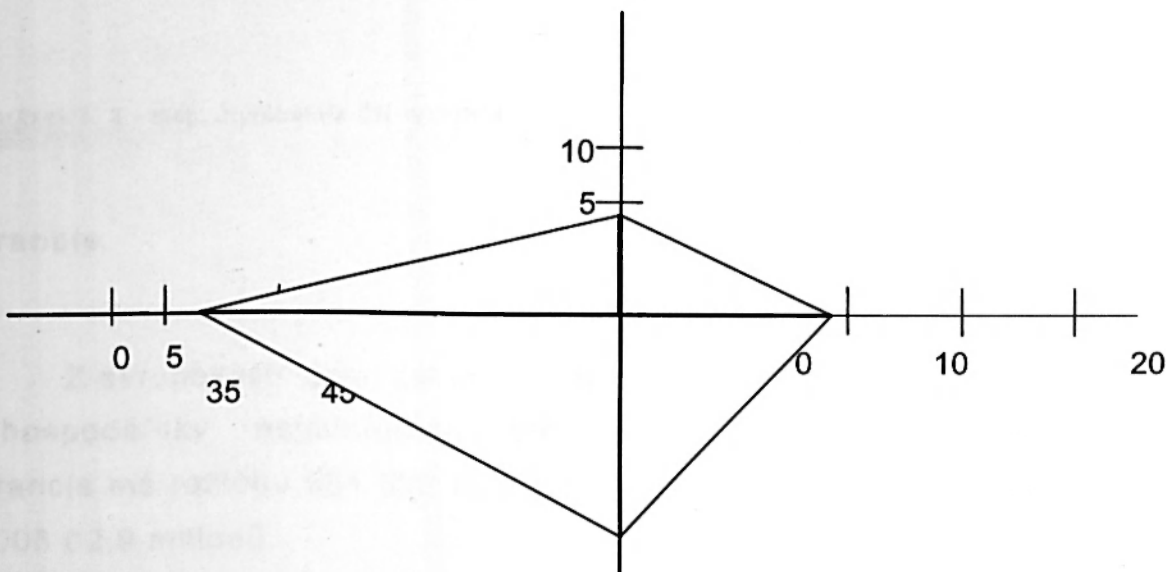
Veškeré makroekonomické údaje z let 2003 a 2004 spolu s grafickým znázorněním v podobě magických čtyřúhelníků jsou vyjádřeny v následující tabulce a magických čtyřúhelnících. Z uvedených údajů je patrné, že v ukazateli růstu HDP se Česká republika pohybuje na průměrných hodnotách ze skupiny sledovaných států. Naopak velmi dobré výsledky dosahuje v míře inflace, která se v roce 2003 dokonce dostala na 0,10%.

Míra nezaměstnanosti se pohybuje okolo 8%, což znamená, že v České republice je podobná míra nezaměstnanosti jako v ostatních státech eurozóny. Saldo obchodní bilance se pohybuje v mírně záporných hodnotách.

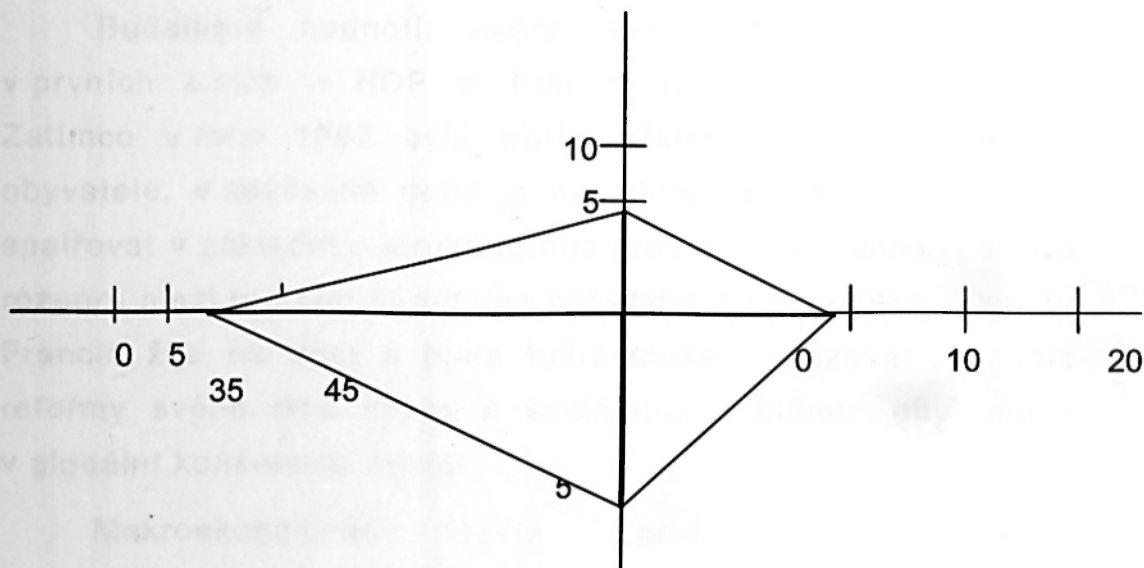
ROK	HDP	Inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance
2003	3,60%	0,10%	7,80%	-0,24%
2004	4,20%	2,80%	8,30%	-0,22%

zdroj: Český statistický úřad

tabulka č. 2 – Makroekonomické údaje ČR v letech 2003 a 2004

Obrázek č. 2 - mag. čtyřúhelník ČR rok 2003

Obrázek č. 3 - mag. čtyřúhelník ČR rok 2004

Francie

Z evropských zemí jsem vybrala Francii, jakožto jednoho z hospodářsky nejsilnějších představitelů Evropské unie. Francie má rozlohu 551 602 km² a počet obyvatel dosáhl v roce 2005 62,9 milionů.

Francie je parlamentní demokracií v čele s prezidentem. Co se týče zahraniční orientace, Francie je členem téměř všech významných mezinárodních organizací i regionálních seskupení (např. EU, NATO, MMF, SB, WTO), přičemž v Paříži sídlí i řada mezinárodních organizací, z nichž bych jmenovala například UNESCO.

Francouzské hospodářství patří k nejvyspělejším v Evropě. Významnou součástí francouzského průmyslu je produkce automobilů, výroba oceli a produkce civilních a vojenských letadel. Francie disponuje největší rozlohou zemědělské a orné půdy v Evropě (Francie je například po Itálii druhým největším pěstitelem vinné révy).

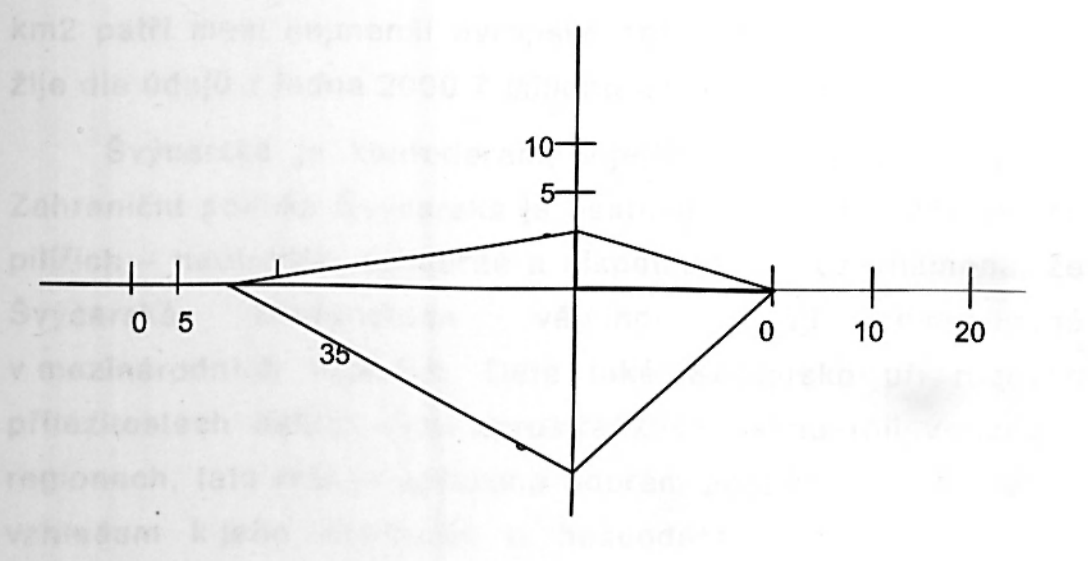
Budeme-li hodnotit ekonomické ukazatele, tak hned v prvních z nich – HDP si Francie nevede zrovna nejlépe. Zatímco v roce 1992 byla třetím státem Evropy v HDP na obyvatele, v současné době je na místě devátém. Příčinu lze spatřovat v základním strukturálním problému ekonomiky, a sice rozporu mezi tvorbou národního bohatství a jeho užitím. Tzn. že Francie žije na dluh a bude tudíž muset realizovat rozsáhlé reformy svého trhu práce a sociálního systému, aby mohla v globální konkurenci obstát.

Makroekonomické údaje s grafickým znázorněním v podobě magických čtyřúhelníků jsou uvedeny v následující tabulce a grafických znázorněních. Tempo hospodářského růstu HDP je velmi malé a sice se pohybuje v rozmezí od necelého 1% v roce 2003 do 2% v roce 2004. Inflace vykazuje stabilní nízké hodnoty, oproti tomu nezaměstnanost je pro Francii problémem, neboť se po oba sledované roky pohybuje okolo 10%. Obchodní bilance také nedosahuje příliš pozitivních výsledků, v roce 2004 je dokonce negativní.

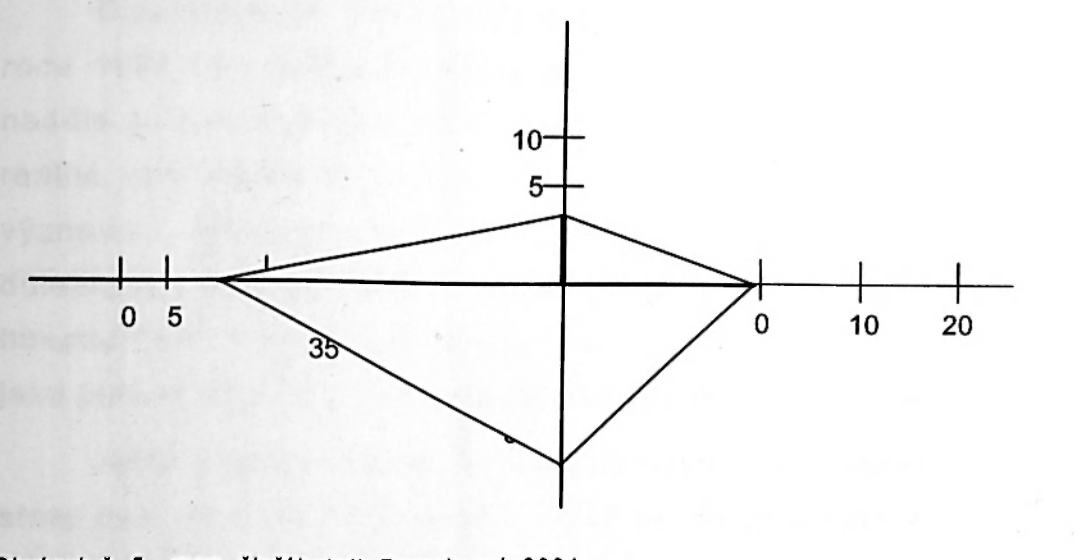
ROK	HDP	Inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance
2003	0,90%	2,20%	9,80%	0,26%
2004	2,00%	2,10%	10,00%	-0,50%

Pramen: INSEE, OECD, Banque de France, Souhrnná teritoriální informace dostupná na www.businessinfo.cz

tabulka č. 3 – Makroekonomické údaje Francie v letech 2003 a 2004

Obrázek č. 4 - mag. čtyřúhelník Francie rok 2003

Obrázek č. 5 - mag. čtyřúhelník Francie rok 2004

Švýcarsko

Jako další z evropských zemí jsem zvolila Švýcarsko, stát stojící mimo Evropskou unii. Švýcarsko svou rozlohou 41 293

km² patří mezi nejmenší evropské země. Na území Švýcarska žije dle údajů z ledna 2000 7 milionů 280 tisíc obyvatel.

Švýcarsko je konfederací, v jejímž čele stojí prezident. Zahraniční politika Švýcarska je postavena na třech základních pilířích – neutralitě, solidaritě a disponibilitě. Což znamená, že Švýcarská konfederace většinou stojí osamocené v mezinárodních vztazích. Dále také Švýcarsko při různých příležitostech nabízí svou zprostředkovatelskou roli v různých regionech, tato role je založena dobrém postavení tohoto státu vzhledem k jeho neutralitě a hospodářské prosperitě. Toto dobré postavení je také bezesporu umožněno tím, že Ženeva je sídlem mezinárodních organizací, které působí v oblasti lidských práv.

Dlouhodobým cílem švýcarské vlády je vstup do EU (v roce 1992 byla podána žádost o členství²³). Tento cíl zůstává nadále formálně platný, ale sledování tohoto cíle není v praxi reálné, což znamená, že princip neutrality v zásadě neztrácí na významu. Smluvně však Švýcarsko uzavřelo s EU několik důležitých hospodářských smluv, které umožňují realizovat hospodářské vztahy s Evropskou unií prakticky na téže úrovni, jako jsou realizovány mezi členskými zeměmi.

Ještě několik ukávek Švýcarské neutrality. Švýcarsko tedy stále není členem EU, členem OSN se stalo v září 2002, kdy 54% obyvatel se v referendu vyslovilo pro vstup do této organizace. Za jedinou akceschopnou bezpečnostní a obranou organizací považuje Švýcarsko NATO, v roce 1996 se tak konfederace rozhodla připojit k programu „Partnerství pro mír“, plné členství v NATO však vylučuje.

Nejvýznamnějším obchodním partnerem Švýcarska je Evropská unie, přičemž z EU je nejvýznamnějším partnerem

²³ Businessinfo.cz [online] 2006:Praha 2006, 21.10. 2006 [cit. 2006-10-20].Dostupný z WWW: <businessinfo.cz> Http:www.businessinfo.cz/cz/clanky/svycarsko

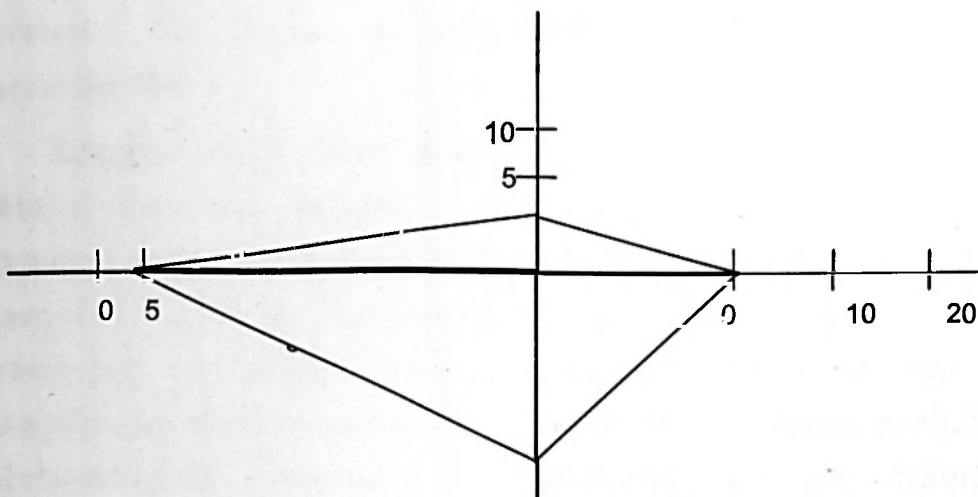
Německo, které se podílí na celkovém obchodu Švýcarska více jak jednou čtvrtinou. Mezi další významné partnery se řadí USA a Japonsko.

Veškeré sledované makroekonomické údaje jsou uvedeny níže v tabulce a graficky znázorněných magických čtyřúhelnících. Z těchto údajů je patrné, že za velmi uspokojivou lze označit míru inflace. Problémem je ovšem míra nezaměstnanosti, která je čtyřnásobkem stavu z roku 2004. Ovšem porovnáme-li nezaměstnanost s celosvětovým stavem a stavem v sousední eurozóně, je míra nezaměstnanosti ve Švýcarsku stále velmi nízká. Hospodářství Švýcarska vykazuje náznaky velmi nepatrného růstu, výsledkem je skutečnost, že za celý rok 2004 se HDP meziročně zvýšil o pouhých 1,8%.

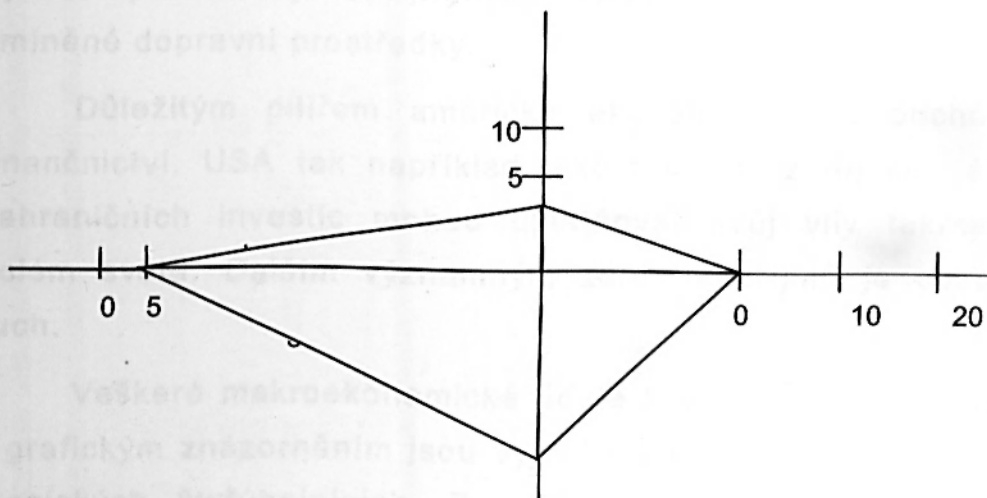
ROK	HDP	Inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance
2003	0,70%	0,60%	3,70%	0,27%
2004	1,80%	0,80%	3,90%	0,34%

Zdroj: Souhrnná teritoriální informace dostupná na www.businessinfo.cz

tabulka č. 4 – Makroekonomické údaje Švýcarska v letech 2003 a 2004

Obrázek č. 6 - mag. čtyřúhelník Švýcarska za rok 2003

Obrázek č. 7 - mag. čtyřúhelník Švýcarska za rok 2004

Spojené státy americké

Prvním z vybraných států amerického kontinentu jsou Spojené státy americké. Spojené státy zaujímají rozlohu 9 631 418 km², na kterých žije dle údajů z července 2005 přes 296 milionů obyvatel. Spojené státy jsou federativní republikou tvořenou 50 státy a Districtem of Columbia v čele s prezidentem.

Spojené státy mají jednu z nejsilnějších ekonomik na světě a obyvatelé se díky tomu těší nejvyšší životní úrovni. Základem amerického hospodářství je průmyslová výroba, která intenzivně využívá nejnovějších vědeckých poznatků, ale rozhodující roli hraje obchod a služby. USA jsou největší průmyslovou velmocí světa s 25% podílem na světové produkci. Nejdůležitějším průmyslovým odvětvím je již tradičně strojírenství (páteří amerického strojírenství je výroba dopravních prostředků, osobních a nákladních automobilů).

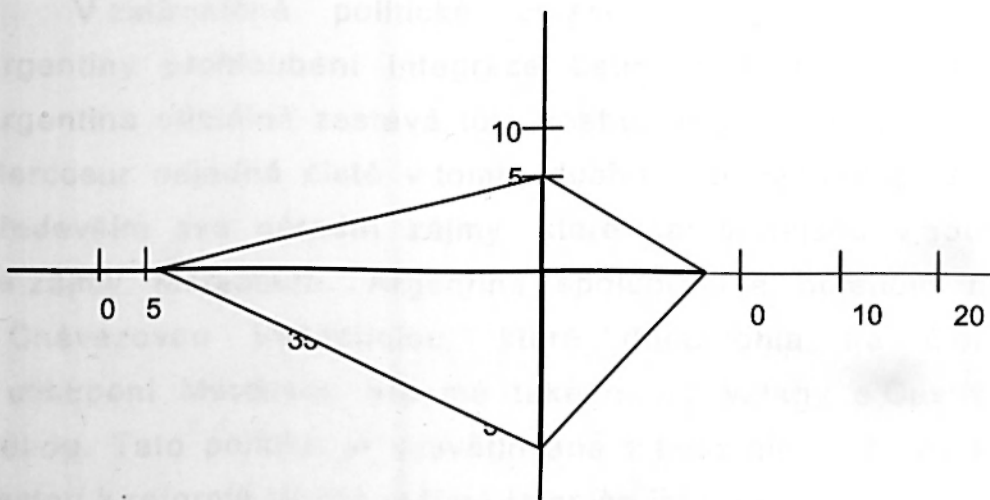
V případě zahraniční obchodu dovoz dlouhodobě převyšuje málo konkurenceschopný vývoz. Více než polovinu vývozu představují strojírenské výrobky, zejména již výše zmíněné dopravní prostředky.

Důležitým pilířem americké ekonomiky jsou obchod a finančníctví. USA tak například jako největší zdroj kapitálu a zahraničních investic mohou uplatňovat svůj vliv takřka po celém světě. Dalším významným zdrojem příjmů je cestovní ruch.

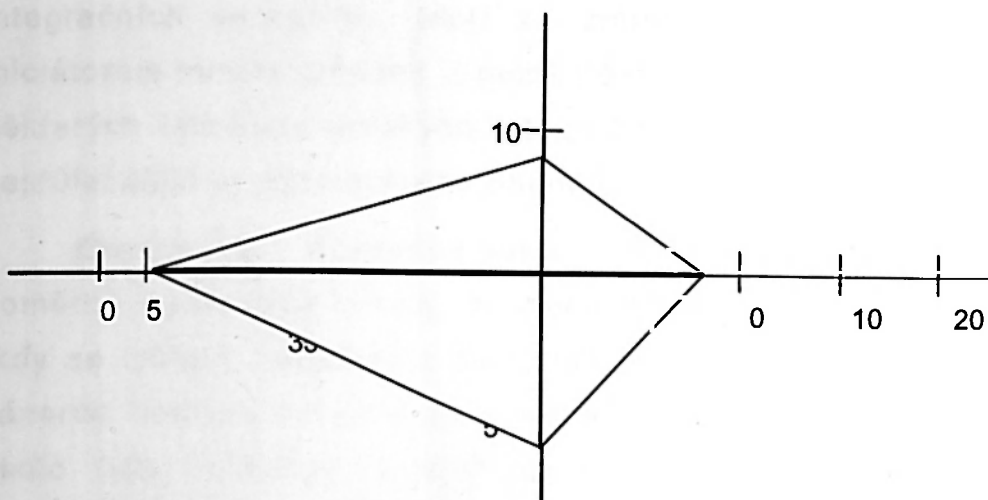
Veškeré makroekonomické údaje z let 2003 a 2004 spolu s grafickým znázorněním jsou vyjádřeny v následující tabulce a magických čtyřúhelnících. Z uvedených údajů je patrné, že inflace se pohybuje po oba roky na poměrně nízké úrovni od necelých 2% v roce 2003 do necelých 3% v roce 2004. Všechny ostatní údaje jsou po oba roky vyrovnané, přičemž v obou letech například obchodní bilance vykazuje záporné hodnoty.

ROK	HDP	Inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance
2003	4,80%	1,90%	6,00%	-3,44%
2004	6,80%	2,70%	5,50%	-3,51%

Zdroj: U.S. Department of Commerce, Bureau of Economic Analysis, ČNB, Souhrnná teritoriální informace za rok 2005 dostupná na www.businessinfo.cz
 tabulka č. 5 – Makroekonomické údaje USA v letech 2003 a 2004

Obrázek č. 8 - mag. čtyřúhelník USA za rok 2003

Obrázek č. 9 - mag. čtyřúhelník USA za rok 2004

Argentina

Jako druhého představitele amerického kontinentu jsme si vybrala Argentinou republiku. Argentina má rozlohu 3 761 000 km² a dle posledního sčítání z roku 2001 zde žije 37 milionů obyvatel.

V zahraničně politické oblasti je oficiální prioritou Argentiny prohloubení integrace Latinské Ameriky. Přestože Argentina oficiálně zastává tuto snahu, je pravdou, že v rámci Mercosur nejedná čistě v tomto duchu, ale naopak prosazuje především své národní zájmy, které často nejsou v souladu se zájmy Mersosuru. Argentina spolupracuje nejenom např. s Chávezovou Venezuelou, které dopomohla ke členství v uskupení Mercosur, ale má také dobré vztahy s Castrovou Kubou. Tato politika je vysvětlována z toho hlediska, že lepší cestou k reformě těchto režimů je spíše integrace, než-li izolace těchto států.

Co se týče členství v mezinárodních organizacích a integračních seskupení, stojí za zmínku, že Argentina byla iniciátorem mnoha jednání, z nichž některé vyústily ve vytvoření některých latinskoamerických integračních seskupení – z nichž nejdůležitější je zóna volného obchodu Mercosur.

Ekonomika Argentiny poslední dobou zaznamenává poměrně dynamický rozvoj. Hluboká hospodářská z roku 2002 (kdy se inflace pohybovala mezi 180 – 350%, HDP vykazovalo záporné hodnoty okolo -10% a nezaměstnanost se pohybovala okolo 19%) odeznívá a HDP za poslední roky zaznamenalo tempo růstu skoro 9% ročně, což bylo ovlivněno hlavně růstem průmyslové produkce, dále stavebnictví a nemalý podíl na tomto růstu měl růst v oblasti služeb, spojených zvláště s turistikou.

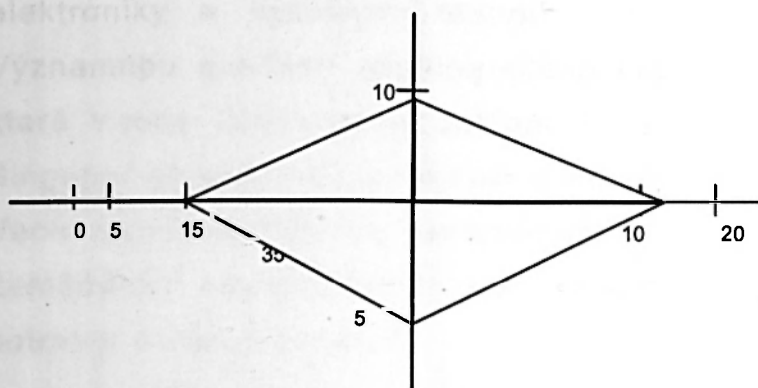
Nezaměstnanost se oproti roku 2002 se snížila z 19% na 14, 5% v roce 2003 a 13,5 v roce 2004. Skutečná míra nezaměstnanosti je však mnohem vyšší, neboť do oficiálních údajů se nezapočítávají lidé, kteří pobírají nějaké dávky v rámci různých sociálních programů argentinské vlády, jako jsou např. programy „jefes a jefas de hogares²⁴“. Veškeré údaje z roku

²⁴ Businessinfo.cz [online] 2006:Praha 2006, 21.10. 2006 [cit. 2006-10-20].Dostupný z WWW: <businessinfo.cz> [Http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/argentina-souhrnne-informace/argentina-ekonomicka-charakteristika/1001368/37099/](http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/argentina-souhrnne-informace/argentina-ekonomicka-charakteristika/1001368/37099/).

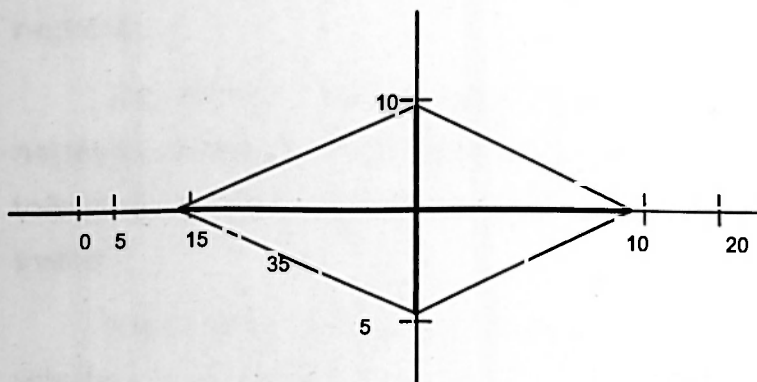
2003 a 2004 jsou uvedeny v následující tabulce, kde kromě růstu HDP a nezaměstnanosti je zmíněná i inflace a obchodní bilance, s následným znázorněním těchto údajů prostřednictvím magických čtyřúhelníků z let 2003 a 2004.

ROK	HDP	inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance
2003	8,70%	3,70%	14,50%	13,27%
2004	8,80%	6,10%	13,50%	8,43%

Zdroj: Banco Central de la República Argentina, Souhrnná teritoriální informace za rok 2005, dostupná na www.businessinfo.cz
 tabulka č. 6 – Makroekonomické údaje Argentiny v letech 2003 a 2004

Obrázek č. 10 - mag. čtyřúhelník Argentiny za rok 2003

Obrázek č. 11 - mag. čtyřúhelník Argentiny za rok 2004

Singapur

Z asijského kontinentu jsem pro svou práci vybrala vedle Číny jeden z nejmenších, nejhustěji zalidněných a hospodářsky nejsilnějších států světa – Singapur. Singapur je republika v čele s prezidentem s dlouhodobě stabilní vládou, jejíž rozloha je pouhých 699 km²²⁵, přičemž na tomto území žije dle údajů z roku 2004 3,49 milionů obyvatel.

Nejdůležitější odvětví představuje produkce spotřební elektroniky a výpočetní techniky, následované petrochemií. Významnou součástí singapurského hospodářství tvoří služby, které v roce 2004 tvořily celkem 63 % hodnoty HDP země – Singapur se spolu s Japonskem a Hongkongem řadí k jedním ze třech nejvýznamnějších bankovních a finančních center Asie. Zemědělství a rybolov hrají velmi zanedbatelnou úroveň, většina potravin se musí dovážet.

Nezanedbatelným faktem je skutečnost, že singapurský přístav s nábřežím dlouhým 11,7 km patří mezi tři největší přístavy na světě a jeho kontejnerové překladiště je vůbec největší.

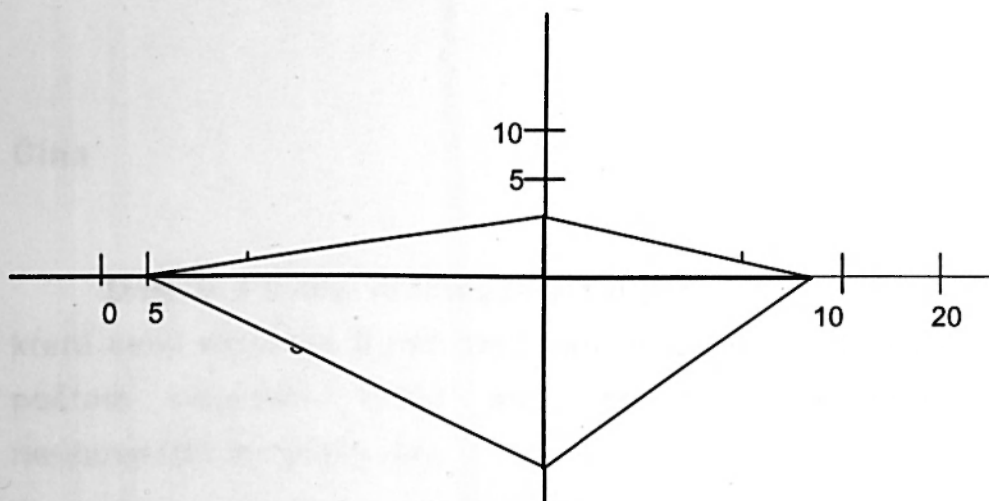
Za zmínku stojí i sektor telekomunikací, který patří mezi nejlepší na světě. V Singapuru je vysoce rozvinutá síť mobilních telefonů, v počtu mobilních telefonů patří mezi první země na světě.

Sledované makroekonomické jsou uvedeny v níže uvedené tabulce a přiložených magických čtyřúhelnících. V obou letech singapurská ekonomická vykazuje pozitivní výsledky. V roce 2004 je patrné, že byl nastartován výrazný ekonomický růst, kdy HDP přesáhlo hranici 8%. U ostatních sledovaných ukazatelů

jsou také vykazovány pozitivní výsledky, nízká míra inflace i míra nezaměstnanosti, obchodní bilance vykazuje kladné hodnoty pohybující se mezi 7 a téměř 11,5%.

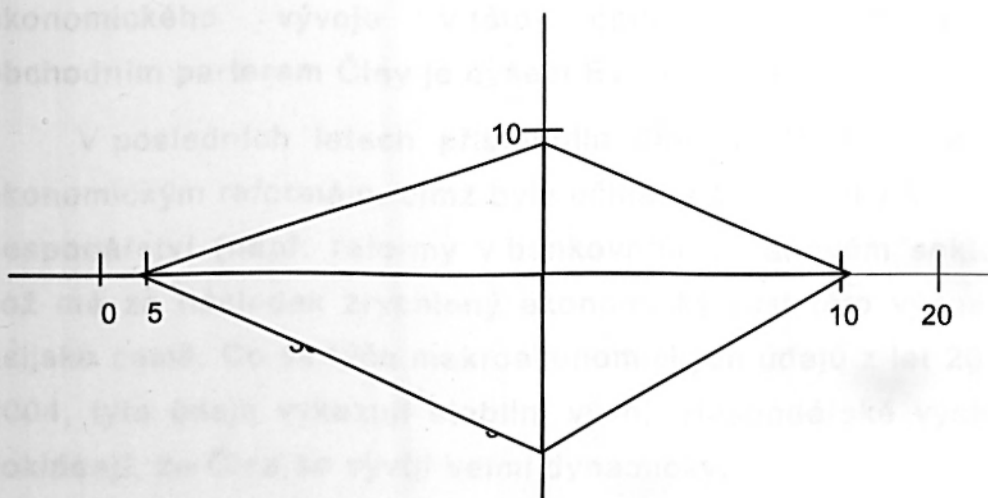
ROK	HDP	Inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance
2003	1,10%	0,50%	4,70%	7,17%
2004	8,40%	1,70%	4,00%	11,32%

Zdroj: The Singapore Department of Statistics, Souhrná teritoriální informace za rok 2005, dostupná na www.businessinfo.cz
 tabulka č. 7 – Makroekonomické údaje Singapuru v letech 2003 a 2004

Obrázek č. 12 - mag. čtyřúhelník Argentiny za rok 2003

²⁵ Tento údaj je z července 2006 – Singapur své území neustále rozšiřuje zasypáváním částí přilehlého mořského dna; za posledních 10 let [1994 - 2005] se rozloha zvětšila o 8,2 %)

Obrázek č. 13 - mag. čtyřúhelník Argentiny za rok 2004

Čína

Dalším z mnou vybraných států je Čínská lidová republika, která svojí rozlohou 9,596 km² patří mezi největší země světa a počtem obyvatel 1,306 mld. se řadí na první místo nejlidnatějších zemí světa.

Čína je dle ústavy 1982 „socialistickým státem demokratické diktatury lidu vedeného dělnickou třídou, založený na svazku dělníků a rolníků“, ve kterém má vedoucí úlohu Komunistická čínská strana. I přesto, že formálně je státní moc oddělena od vedení Komunistické strany, v praxi je veškerá moc jak výkonná tak legislativní soustředěná v rukou nejvyšších stranických představitelů, kteří zastávají i rozhodující státní funkce.

V zahraniční politice Čína těží z pozice regionální asijské a jaderné mocnosti, což ji umožňuje prosazovat nezávislou zahraniční politiku. Zahraniční politika této mocnosti se orientuje převážně na asijskou oblast a to s jasným cílem stát se nejvýznamnějším představitelem jak politického, tak

ekonomického vývoje v této oblasti. Nejvýznamnějším obchodním parterem Číny je ovšem Evropská unie.

V posledních letech přistoupila čínská vláda k některým ekonomickým reformám, čímž byly učiněny další kroky k tržnímu hospodářství (např. reformy v bankovním a daňovém sektoru), což má za následek zrychlený ekonomický růst této významné asijské země. Co se týče makroekonomických údajů z let 2003 a 2004, tyto údaje vykazují stabilní vývoj. Hospodářské výsledky dokládají, že Čína se vyvíjí velmi dynamicky.

Důkazem zrychleného ekonomického růstu je vysoký růst HPD v letech 2003 a 2004, který se pohybuje nad 9%. Tento růst však nevykazuje pouze pozitiva, negativem je například zvětšování rozdílů mezi chudými a bohatými částmi země, velkým problémem jsou také poměrně časté ekologické havárie, které jsou důsledkem tohoto překotného vývoje.

Tyto dobré hospodářské výsledky, jakými jsou růst HDP či vysoké pozitivní saldo zahraničního obchodu i platební bilance, byly dosaženy zejména uplatňováním vhodné fiskální politiky, zlepšením hospodaření průmyslových podniků (včetně státních), proexportním zaměřením hospodářské politiky státu, zlepšenou konkurenceschopností čínského zboží, a v neposlední řadě také rekordním přílivem zahraničního kapitálu, který reagoval i na postupné zlepšení ekonomického prostředí důsledkem vstupu Číny do WTO. Objem zahraničního obchodu vzrostl z 474 mld USD v roce 2000 na 1,15 bilionů USD v roce 2004, takže Čína se posunula v tomto ukazateli na třetí místo ve světě²⁶ (za USA a Německo). Všechny makroekonomické ukazatele jsou uvedeny v následující tabulce s následným grafickým znázorněním v podobě magických čtyřúhelníků. Z této tabulky je na první pohled patrné, že Čína ve všech sledovaných oblastech

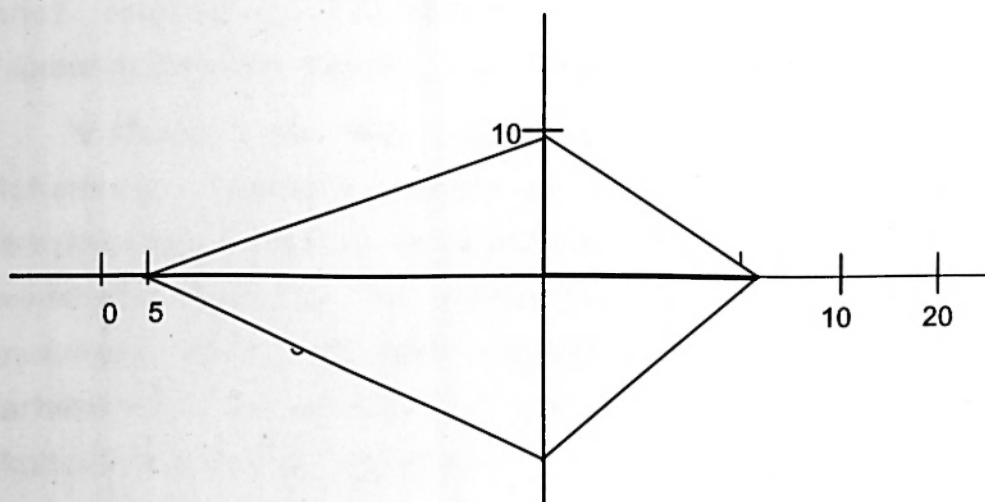
²⁶ Businessinfo.cz [online] 2006:Praha 2006, 21.10. 2006 [cit. 2006-09-11]. Dostupný z WWW: <businessinfo.cz> [Http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/cina-souhrnne-informace/sti-ekonchar-hospoda-cina/1000948/35140/](http://www.businessinfo.cz/cz/clanky/cina-souhrnne-informace/sti-ekonchar-hospoda-cina/1000948/35140/).

vykazuje velmi uspokojivé výsledky. V roce 2003 i 2004 byla čínská ekonomika motorem globálního ekonomického růstu, jelikož po oba roky dosahuje výsledků přesahujících 9% růstu HDP. Také míra inflace je velmi pozitivní. Míra nezaměstnanosti vykazuje také malé procento, ale zde je nutné vzít na vědomí, že míra nezaměstnanosti je v těchto oficiálních údajích uváděna pouze ve městech.

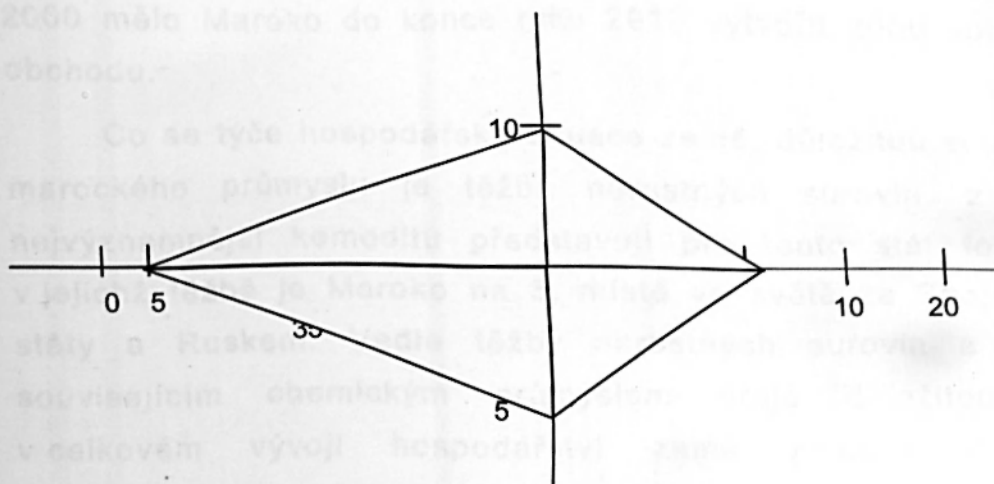
ROK	HDP	Inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance
2003	9,30%	1,20%	4,30%	1,82%
2004	9,50%	3,90%	4,20%	1,94%

Zdroj: Národní statistický úřad CLR, Souhrnná teritoriální informace za rok 2005, dostupná na www.businessinfo.cz

tabulka č. 8 – Makroekonomické údaje Číny v letech 2003 a 2004

Obrázek č. 14 - mag. čtyřúhelník Číny za rok 2003

Obrázek č. 15 - mag. čtyřúhelník Číny za rok 2004

Maroko

Prvním z mnoha vybraných zástupců afrického kontinentu je konstituční monarchie Maroko – stát ležící v severní Africe, jehož rozloha je 710 850 km² (oficiálně udávaná rozloha s územím Západní Sahary). V Maroku žije 29,9 milionů obyvatel.

V Maroku má král, odvozující svůj původ od proroka Mohameda, významné postavení, je nejvyšší světskou i náboženskou autoritou se statusem nedotknutelnosti. Z výše uvedeného vyplývá, že monarcha má v Maroku rozsáhlé pravomoci, mezi něž patří například schvalování o složení parlamentu, rozhodování o vnitřní i zahraniční politice, ekonomice a dalších oblastech.

Zahraniční politika se tak odvíjí od snahy udržet stabilitu tohoto islámského království pod dohledem vládnoucí dynastie. V zahraniční politice má Maroko silné vazby na Západní Evropu a integrující se středomořskou oblast, úzce spolupracuje také s Ligou arabských států. Právě evropská politika je tak nejvýznamnější součástí zahraničních vztahů Maroka, kdy právě Evropská unie vystupuje jako nejdůležitější hospodářský a politický partner, s nímž by na základě ratifikované dohody z roku

2000 mělo Maroko do konce roku 2010 vytvořit zónu volného obchodu.

Co se týče hospodářské situace země, důležitou součástí marockého průmyslu je těžba nerostných surovin, z nichž nejvýznamnější komoditu představují pro tento stát fosfáty, v jejichž těžbě je Maroko na 3. místě ve světě za Spojenými státy a Ruskem. Vedle těžby nerostných surovin a s tím souvisejícím chemickým průmyslem hraje důležitou roli v celkovém vývoji hospodářství země zemědělství, jež zaměstnává 40 – 45% obyvatelstva.

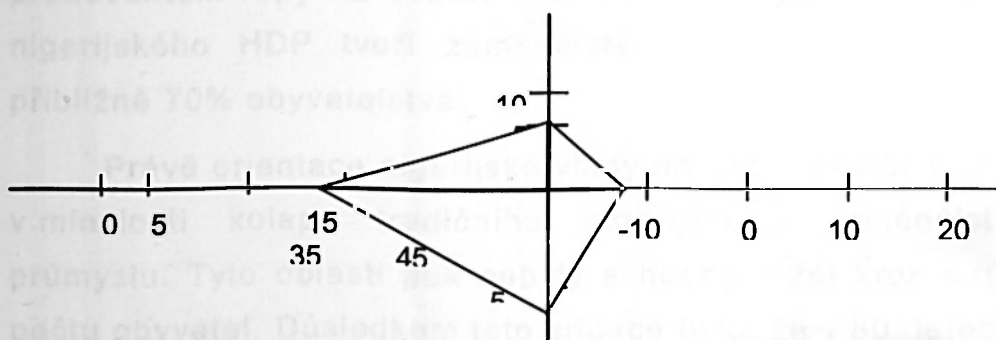
Jako poslední neméně důležitou součást marockého hospodářství bych chtěla jmenovat turistiku, která je jednou z klíčových perspektivních oblastí marocké ekonomiky.

Veškeré makroekonomické údaje z let 2003 a 2004 (HDP, inflace, nezaměstnanost a saldo obchodní bilance) jsou uvedeny v následující tabulce s následným znázorněním magických čtyřúhelníků. Z údajů je patrné, že růst HDP se v roce 2003 pohyboval kolem 5,5%, zatímco v roce 2004 klesl o 2% na 3,5%. Inflace byla po oba dva roky poměrně nízká, naproti tomu je zřejmé, že Maroko se potýká s velkou mírou nezaměstnanosti, která v roce 2003 činila 22%, o rok později se jí podařilo o 2% snížit, ale i přesto je stále dosti vysoká. Obchodní bilance po oba roky vykazuje záporné saldo.

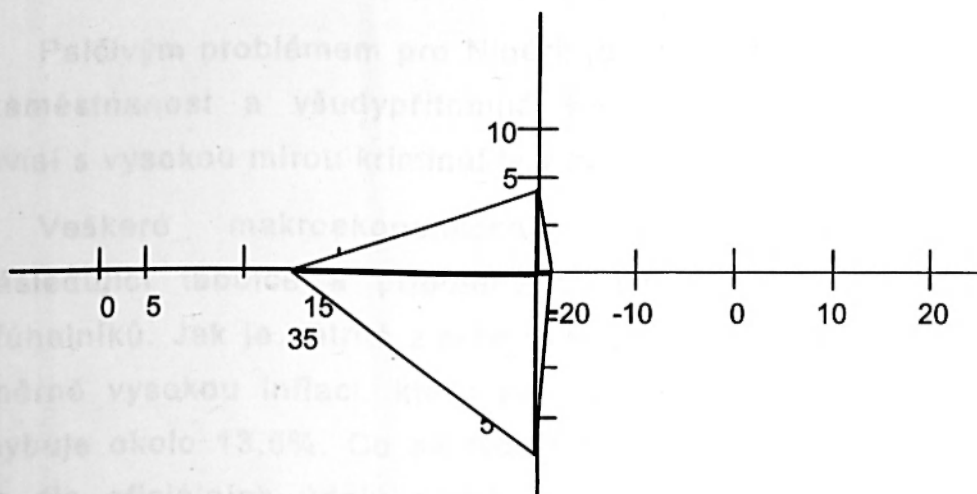
ROK	HDP	Inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance
2003	5,50%	1,20%	22,00%	-12,70%
2004	3,50%	1,50%	20,00%	-18,48%

Zdroj: Souhrnná teritoriální informace za rok 2005 dostupná na www.businessinfo.cz.

tabulka č. 9 – Makroekonomické údaje Maroko v letech 2003 a 2004

Obrázek č. 16 - mag. čtyřúhelník Maroko za rok 2003

Obrázek č. 17 - mag. čtyřúhelník Maroko za rok 2004

Nigérie

Druhý z mnou vybraných afrických států je narozdíl od Maroka federativní republikou v čele s prezidentem. Svou rozlohou 923 773 km² je Nigérie největším státem na pobřeží Guinejského zálivu. Dle odhadu z roku 2005 zde žije kolem 140 milionů obyvatel, což Nigérii činí nejlidnatějším státem Afriky.

Významnou součástí Nigerijského hospodářství je průmysl, který tvoří téměř polovinu HDP, přičemž zaměstnává pouze okolo 10% ekonomicky činného obyvatelstva. Navzdory masivnímu růstu ropného průmyslu (Nigérie je šestým největším

producentem ropy na světě) však i nadále významnou součástí nigerijského HDP tvoří zemědělství, v němž je zaměstnáno přibližně 70% obyvatelstva.

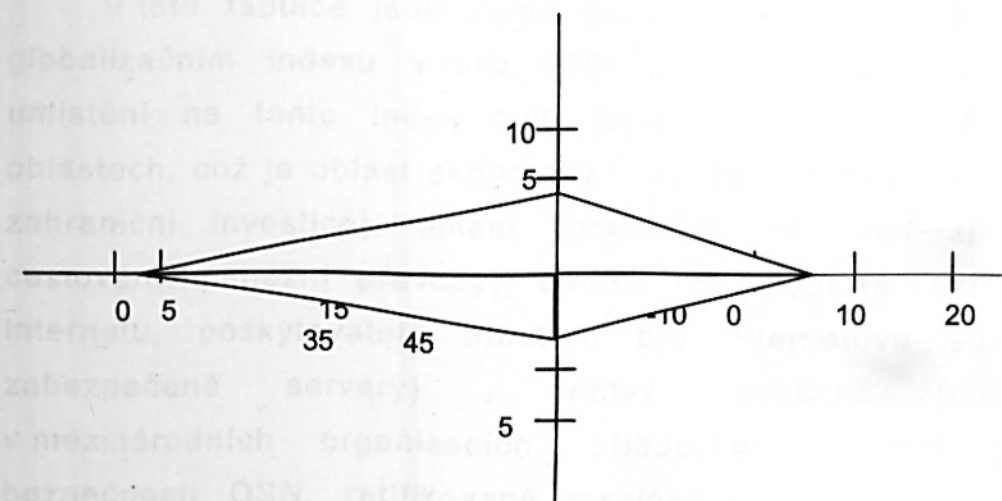
Právě orientace nigerijské vlády na ropný sektor způsobila v minulosti kolaps tradičního nigerijského zemědělství a průmyslu. Tyto oblasti pak nebyly schopny držet krok s růstem počtu obyvatel. Důsledkem této situace bylo, že v 80. letech kdy zkolaboval trh s ropou, zkolabovalo i nigerijské hospodářství. Země tak musela požádat o pomoc Mezinárodní měnový fond, což má za následek ohromný zahraniční dluh.

Palčivým problémem pro Nigérii je zejména chudoba, dále nezaměstnanost a všudypřítomná korupce, což velmi úzce souvisí s vysokou mírou kriminality v zemi.

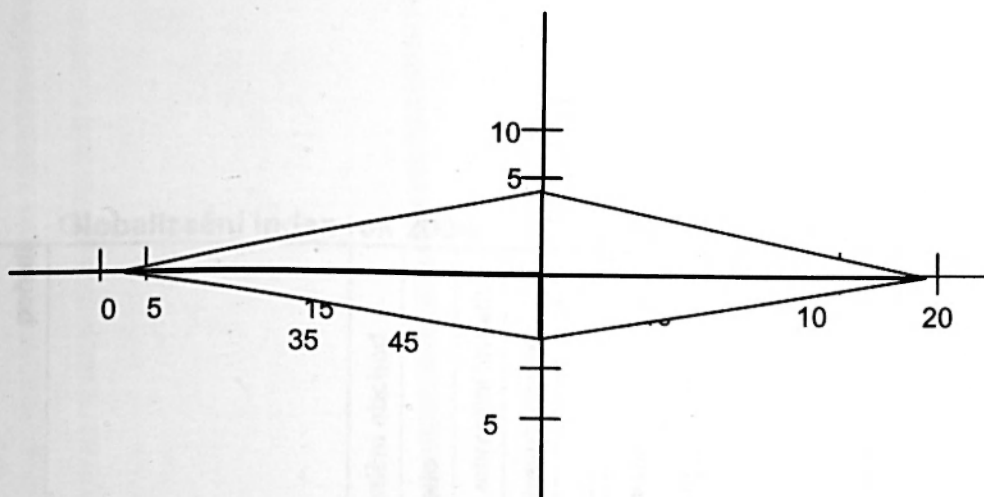
Veškeré makroekonomické údaje jsou vyjádřeny v následující tabulce a připojených vyobrazeních magických čtyřúhelníků. Jak je patrné z níže uvedených údajů, Nigérie má poměrně vysokou inflaci, která se v obou sledovaných letech pohybuje okolo 13,5%. Co se týče míry nezaměstnanosti ta je sice dle oficiálních údajů nízká, ale ve skutečnosti je tomu právě naopak. Při sestavování magických čtyřúhelníků jsem vycházela právě z těchto oficiálních údajů, ale zde je nutné upozornit na fakt, že skutečná míra nezaměstnanosti se v Nigérii odhaduje okolo 45%. Růst HDP je po oba roky vyrovnáný okolo 3, 5%. Kladného výsledku dosahuje Nigérie v podobě salda obchodní bilance, které je po oba roky kladné v roce 2004 se dokonce přiblížilo hranici 20%.

ROK	HDP	Inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance
2003	3,30%	13,56%	2,60%	6,04%
2004	3,50%	13,50%	2,70%	19,42%

Zdroj: CBN, WB; Souhrnná teritoriální informace za rok 2005, dostupná na www.businessinfo.cz
tabulka č. 10 – Makroekonomické údaje Nigérie v letech 2003 a 2004

Obrázek č. 18 - mag. čtyřúhelník Nigérie za rok 2003

Obrázek č. 19 - mag. čtyřúhelník Nigérie za rok 2004

4.2 Umístění na globalizačním indexu

Níže uvádím tabulku pořadí jednotlivých zemí dle globalizačního indexu a pokusím se najít souvislost mezi pořadím dle tohoto kritéria a ekonomickými veličinami obsaženými v magických čtyřúhelnících vybraných států.

V této tabulce jsou země seřazeny podle umístění na globalizačním indexu v roce 2004²⁷, přičemž kritériem pro umístění na tento index bylo jejich umístění ve čtyřech oblastech, což je oblast ekonomická (zahraniční obchod, přímé zahraniční investice), oblast personální (telefonní spojení, cestování, peněžní převody), oblast technologická (uživatelé internetu, poskytovatelé prostoru pro internetové stránky, zabezpečené servery) a oblast politická (členství v mezinárodních organizacích, příspěvky na misi Rady bezpečnosti OSN, ratifikované mezinárodní smlouvy, vládní převody). V posledním sloupci je pak uvedeno umístění na tomto indexu v roce 2003.

Globalizační index rok 2004

pořadí	stát	zahraniční obchod	portfolio	přímé zahraniční investice	investment income	telefon	cestování	peněžní převody	uživatelé internetu	poskytovatelé prostoru pro internetové stránky	zabezpečené servery	mezinárodní organizace	příspěvky na mise RB OSN	ratifikované mezinárodní smlouvy	vládní převody	pořadí v roce 2003
1	Irsko	3	1	1	1	3	5	4	24	16	7	23	5	9	26	1
2	Singapur	1	6	7	2	1	6	48	3	10	9	59	21	44	38	4
3	Švýcarsko	18	8	18	3	2	2	2	19	11	5	13	60	44	10	2
4	Nizozemí	9	2	5	6	6	16	43	4	3	15	12	17	44	8	5
5	Finsko	28	4	6	12	14	11	39	6	2	8	11	14	30	16	10
6	Kanada	25	30	12	20	4	20	61	9	9	3	4	23	30	31	7
7	Spojené státy americké	61	26	39	38	19	33	56	5	1	1	3	25	60	44	11
8	Nový Zéland	35	21	47	17	5	23	57	8	6	2	32	1	9	20	16
9	Rakousko	13	3	25	11	11	3	28	14	15	13	9	3	1	4	8
10	Dánsko	19	19	13	9	7	19	16	10	4	10	8	10	30	9	14
11	Švédsko	21	23	9	8	9	13	35	1	8	11	4	13	9	14	3
12	Velká Británie	46	18	35	5	10	17	41	15	14	6	2	12	9	19	9

²⁷ Foreignpolicy.com [online]. Washington: Foreign Policy, 2005 [cit. 2006-10-15]. Dostupny z WWW: <foreignpolicy.com>. [Http://www.foreignpolicy.com/users/register.php?](http://www.foreignpolicy.com/users/register.php?)

13	Austrálie	52	13	16	24	12	30	52	12	5	4	32	4	30	37	21
14	Česká republika	5	22	4	25	25	1	17	25	20	25	26	40	9	27	15
15	Francie	47	11	10	16	18	12	34	22	19	19	1	6	9	11	12
16	Portugalsko	31	7	14	13	21	15	18	18	24	23	14	2	9	6	14
17	Norsko	29	5	29	18	22	24	29	7	13	12	18	18	9	22	13
18	Německo	30	14	28	14	13	21	45	13	17	14	4	9	9	13	17
19	Slovinsko	10	53	8	45	3	10	21	16	22	18	55	22	1	24	25
20	Malajsie	2	42	17	15	28	7	12	20	36	35	32	43	30	45	18
21	Slovensko	4	36	2	47	30	32	26	30	25	34	37	8	1	54	27
22	Izrael	23	34	30	26	8	27	5	21	18	17	61	24	61	3	19
23	Chorvatsko	11	20	11	31	15	8	10	28	34	22	53	47	1	21	22
24	Španělsko	41	10	15	21	17	18	38	27	27	20	15	19	9	17	20
25	Itálie	49	29	31	19	16	22	40	23	30	24	4	15	9	12	24
26	Maďarsko	6	33	40	30	29	4	37	29	21	31	23	36	1	34	23
27	Panama	7	24	3	7	31	39	47	41	38	26	58	57	1	25	30
28	Řecko	45	9	58	48	20	14	33	31	26	28	18	20	30	5	26
29	Japonsko	62	35	49	49	38	45	60	11	12	16	21	11	9	50	35
30	Botswana	15	12	52	4	34	25	19	50	45	60	60	53	9	1	33
31	Polsko	38	38	34	52	33	9	36	32	23	32	18	31	30	36	32
32	Jižní Korea	24	39	51	54	37	38	25	2	33	29	32	28	44	48	28
33	Filipíny	16	32	44	36	39	51	1	48	48	46	50	48	9	47	54
34	Argentina	51	16	45	10	2	41	58	33	28	36	9	7	1	43	50
35	Tunisko	17	57	24	34	32	28	15	42	60	44	37	32	30	46	39
36	Taiwan	14	15	36	40	24	29	27	17	7	21	62	62	62	55	34
37	Chile	36	17	26	23	35	44	54	26	32	30	37	46	9	33	31
38	Uganda	55	61	27	50	62	59	3	60	53	60	57	61	9	2	36
39	Rumunsko	26	49	32	56	36	31	20	36	40	45	32	44	1	29	40
40	Senegal	32	52	37	46	45	46	14	57	56	56	37	27	9	7	42
41	Saudská Arábie	34	38	57	42	26	26	9	40	47	48	55	42	44	53	41
42	Nigérie	20	41	20	22	60	58	31	61	61	57	21	34	9	62	37
43	Ukrajina	12	27	41	57	51	36	22	53	42	49	48	33	30	23	43
44	Rusko	42	45	38	39	48	35	51	49	37	43	15	16	53	42	46
45	Mexiko	43	55	33	51	27	34	42	45	31	39	28	54	9	60	51
46	Pákistán	56	48	46	43	54	62	8	59	55	54	27	30	44	15	52
47	Maroko	27	59	59	41	40	43	6	54	54	50	48	37	53	32	29
48	Thajsko	8	44	53	37	53	42	32	37	41	42	45	45	53	52	49
49	Jižní Afrika	37	43	48	27	43	40	59	39	35	27	37	41	9	28	38
50	Kolumbie	54	25	23	28	47	53	23	47	43	41	37	49	30	35	56
51	Srí Lanka	22	54	43	3	49	52	7	58	50	47	51	55	44	49	45
52	Peru	57	31	19	44	46	50	44	34	46	40	45	52	9	59	60
53	Brazílie	60	46	21	33	52	54	55	35	29	33	31	39	30	57	58
54	Keňa	40	58	62	59	59	56	13	56	52	58	45	26	30	30	44
55	Turecko	39	40	56	35	44	37	46	38	39	37	23	38	53	39	47
56	Bangladéš	58	60	61	62	61	60	11	62	62	59	28	29	30	41	55
57	Čína	44	47	22	55	56	55	49	46	51	55	54	35	44	58	53
58	Venezuela	50	37	42	29	41	48	50	43	44	38	37	50	44	56	61
59	Indonésie	33	51	50	32	57	57	53	51	49	51	37	59	30	40	59
60	Egypt	53	50	54	58	50	47	24	52	59	52	15	56	53	18	48
61	Indie	59	56	55	60	58	61	30	55	57	53	28	58	53	51	57
62	Írán	48	61	60	61	55	49	62	44	58	60	51	51	53	61	62

Zdroj: www.forelonpolicy.com

tabulka č. 11 – Globalizační index rok 2004

4.3 Srovnání umístění mezi globalizačním indexem a magickým čtyřúhelníkem

Po charakteristice vybraných států a znázornění tabulky s globalizačním indexem přistoupím v této kapitole k zhodnocení získaných údajů.

V následující tabulce jsou uvedeny údaje za rok 2003 všech vybraných států s uvedením čtyř zkoumaných oblastí (tj. čtyř představitelů magického čtyřúhelníku – HDP, inflace, míra nezaměstnanosti, obchodní bilance) včetně výsledků, kterých dané státy v těchto oblastech dosáhly. V posledním sloupci je navíc vypočítán obsah magického čtyřúhelníku jednotlivých států.

ROK 2003					
	HDP	Inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance	obsah magického čtyřúhelníku
Argentina	8,70%	3,70%	14,50%	13,27%	10,62837092
Česká republika	3,60%	0,10%	7,80%	-0,24%	8,815207279
Čína	9,30%	1,20%	4,30%	1,82%	10,71019024
Francie	0,90%	2,20%	9,80%	0,26%	7,356891722
Maroko	5,50%	1,20%	22,00%	-12,70%	6,300490698
Nigérie	3,30%	13,56%	2,60%	6,04%	5,119097215
Singapur	1,10%	0,50%	4,70%	7,17%	9,048585
Spojené státy americké	4,80%	1,90%	6,00%	-3,44%	8,239807213
Švýcarsko	0,70%	0,60%	3,70%	0,27%	8,050045

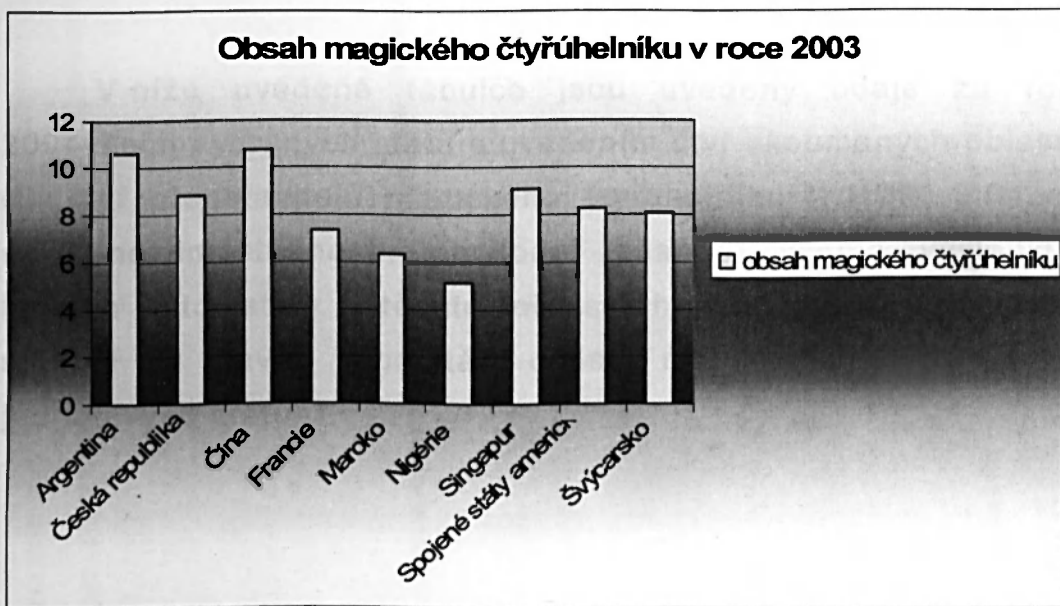
tabulka č. 12 – Shrnutí makroekonomických ukazatelů vybraných států v roce 2003

Pro přehlednost uvádím ještě grafické znázornění obsahu magického čtyřúhelníku vybraných zemí. Jak je patrné z tabulky č. 12 a grafu č. 1 nejlepších výsledků za rok 2003 dosáhla Čína, následovaná Argentinou, tedy státy, které se ze sledovaných států na globalizačním indexu objevují až v jeho druhé polovině.

Naopak na posledních místech se umístily oba zástupci afrického kontinentu jak Nigérie, která dosáhla vůbec nejhoršího výsledku, tak Maroko. Za úspěchem Číny i Argentiny stojí zejména růst HDP, který za sledovaný rok překročil u obou sledovaných států 8%, v případě Číny se dokonce jednalo o téměř 9,5%. V případě Argentiny je patrné, že velkým problémem je nezaměstnanost, která překračuje 14%, ovšem Argentina narozdíl od ostatních vybraných států vykazuje velmi pozitivních hodnot v saldu obchodní bilance.

V případě Maroka je patrné, že Maroko dosahuje špatných výsledků hlavně díky hodnotám míry nezaměstnanosti, která přesahuje 20%, což je zdaleka nejvíc ze sledovaných států a také díky saldu obchodní bilance, které naopak vykazuje velice negativní výsledky. V případě Nigérie se jedná hlavně o vysokou míru inflace přesahující 13%. Na tomto místě je však také nutné znovu upozornit na míru inflace, která se sice dle oficiálních statistik pohybuje pod necelými třemi procenty, ovšem skutečná míra inflace se pohybuje zhruba kolem 45%²⁸.

²⁸ v této práci však vycházím z oficiálních údajů, nikoli předpokládaných odhadů

graf č. 1 – Obsah magického čtyřúhelníků v roce 2003

Kromě grafického znázornění magického čtyřúhelníku jednotlivých zemí ještě připojuji tabulku s údaji za rok 2003, kde v druhém sloupci je uvedeno pořadí států tak jak byl vypočítán obsah magických čtyřúhelníků a ve třetím sloupci je uvedeno pořadí států tak jak se umístily na globalizačním indexu. Toto pořadí je v tomto případě sestaveno pouze u vybraných devíti států.

ROK 2003		
STÁTY	obsah magického čtyřúhelníku	globalizační index
Argentina	2	8
Česká republika	4	5
Čína	1	9
Francie	7	4
Maroko	8	6
Nigérie	9	7
Singapur	3	2
Spojené státy americké	5	3
Švýcarsko	6	1

tabulka č. 13 – Umístění vybraných zemí dle obsahu mag.čtyřúhelníku a globalizačního indexu v roce 2003

V níže uvedené tabulce jsou uvedeny údaje za rok 2004 všech vybraných států s uvedením čtyř zkoumaných oblastí (tj. čtyř představitelů magického čtyřúhelníku – HDP, inflace, míra nezaměstnanosti, obchodní bilance) včetně výsledků, kterých tyto státy v těchto oblastech dosáhly. V posledním sloupci je navíc vypočítán obsah magického čtyřúhelníku jednotlivých států.

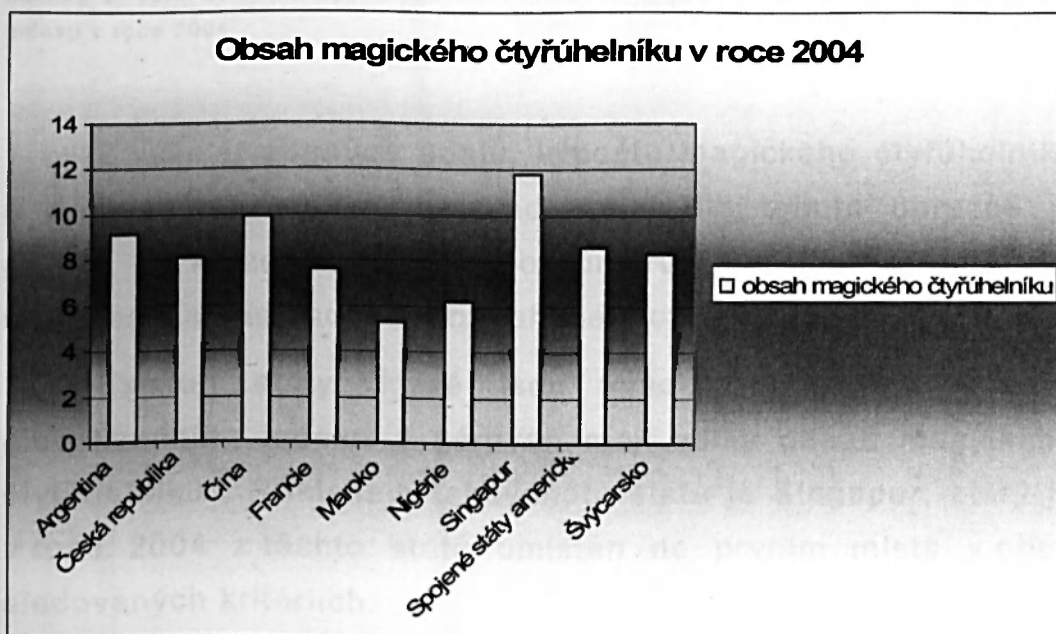
ROK 2004					
	HDP	inflace	míra nezaměstnanosti	obchodní bilance	obsah magického čtyřúhelníku
Argentina	8,80%	6,10%	13,50%	8,43%	9,14431
Česká republika	4,20%	2,80%	8,30%	-0,22%	8,09834
Čína	9,50%	3,90%	4,20%	1,94%	9,90302
Francie	2,00%	2,10%	10,00%	-0,50%	7,59051
Maroko	3,50%	1,50%	20,00%	-18,48%	5,24508
Nigérie	3,50%	13,50%	2,70%	19,42%	6,20779
Singapur	8,40%	1,70%	4,00%	11,32%	11,79212
Spojené státy americké	6,80%	2,70%	5,50%	-3,51%	8,57440
Švýcarsko	1,80%	0,80%	3,90%	0,34%	8,32416

tabulka č. 14 – Shrnutí makroekonomických ukazatelů vybraných států v roce 2004

Také pro rok 2004 připojuji grafické znázornění obsahu magického čtyřúhelníků daných zemí. V tomto roce se pořadí oproti předchozímu roku téměř nezměnilo. Výjimkou je Singapur, který se v roce 2004 stal „suverénním vítězem“. Příčinu úspěchu Singapuru v tomto roce lze spatřovat jednak ve velkém růstu HDP (v tomto ukazateli vykazují lepší hodnoty pouze Čína a Argentina) a dále v nízké inflaci, a také díky kladnému výsledku salda obchodní bilance. Na druhém a třetím místě se umístily Čína a Argentina, státy dosahující lepších

výsledků v růstu HDP, ovšem v ostatních ukazatelích nedosahují takových výsledků jako Singapur.

Na posledních místech se stejně jako v roce 2003 opět umístily zástupci afrického kontinentu, přičemž poslední místo zaujímá Maroko, které se opět v míře inflace dostalo na 20% a saldo obchodní bilance v tomto roce se přibližuje téměř minus 19%.

graf č. 2 – Obsah magického čtyřúhelníků v roce 2004

Stejně jako u grafu s údaji za rok 2003, tak i ke grafu z roku 2004 ještě připojuji tabulku s údaji za rok 2004, kde v druhém sloupci je uvedeno pořadí států tak jak byl vypočítán obsah magických čtyřúhelníků a ve třetím sloupci je uvedeno pořadí států tak jak se umístily na globalizačním indexu. Toto pořadí je v tomto případě sestaveno pouze u vybraných devíti států.

ROK 2004		
STÁTY	obsah magického čtyřúhelníku	globalizační index
Argentina	3	6
Česká republika	6	4
Čína	2	9
Francie	7	5
Maroko	9	8
Nigérie	8	7
Singapur	1	1
Spojené státy americké	4	3
Švýcarsko	5	2

tabulka č. 15 – Umístění vybraných zemí dle obsahu mag.čtyřúhelníku a globalizačního Indexu v roce 2004

Z výše uvedených údajů, výpočtu magického čtyřúhelníku a následného sestavení pořadí zemí dle tohoto obrazce je patrné, že nelze stanovit přímou úměru mezi postavením států na globalizačním indexu a obsahy jednotlivých čtyřúhelníků.

Existují státy, které jsou vysoko postavené v rámci globalizačního indexu a zároveň mají velký obsah magického čtyřúhelníku . Příkladem takového státu je Singapur, který je v roce 2004 z těchto států umístěn na prvním místě v obou sledovaných kritériích.

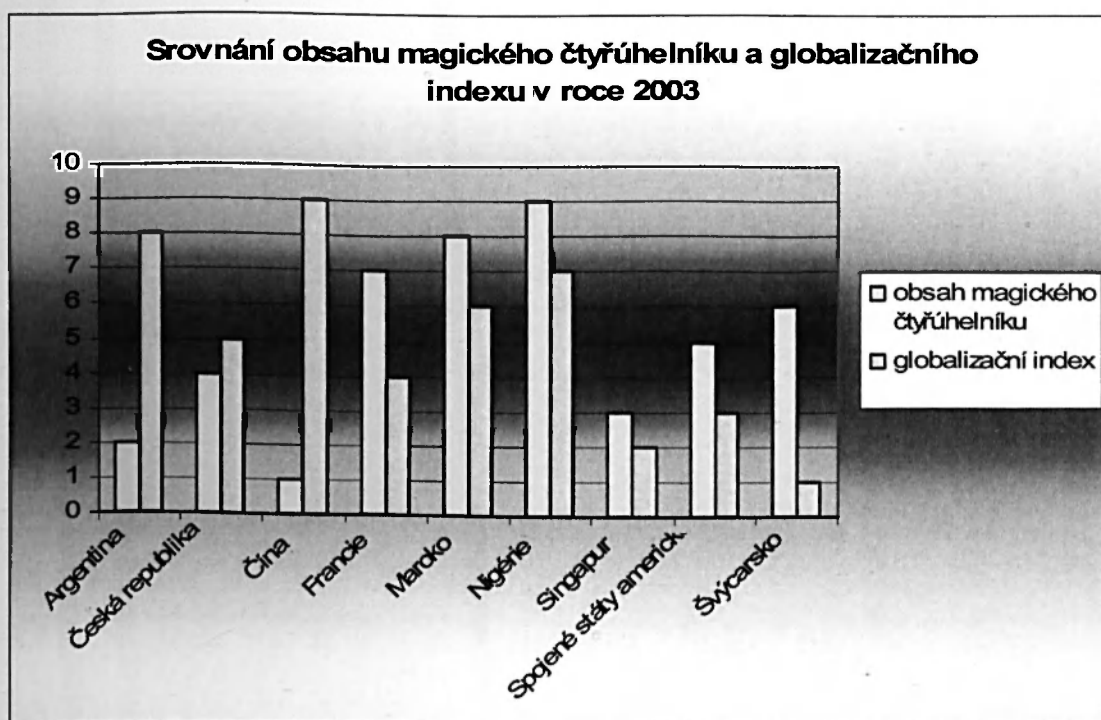
Naproti tomu jsou také státy, které dosahují dobrých výsledků makroekonomických ukazatelů, díky nimž obsah magického čtyřúhelníku dosahuje vynikajících výsledků (příkladem je Čína), ale na globalizačním indexu se objevují až na posledních místech. Tato skutečnost je velmi dobře patrná z grafů obsahu magického čtyřúhelníku a globalizačního indexu v letech 2003 a 2004, které jsou znázorněny níže.

Velký obsah magického čtyřúhelníku u Číny je způsoben vysokou mírou růstu HDP a nízkou nezaměstnaností. Vysoký růst HDP vychází především z nastartovaných ekonomických reforem a nízké úrovně absolutní hodnoty HDP. Uváděná míra nezaměstnanosti je zkreslená o údaje z venkova, které nejsou započítávány do míry inflace.

Další extrém představuje Argentina, která má vysoký obsah magického čtyřúhelníku, ale na globalizačním indexu se pohybuje až v druhé polovině pořadí států. Velký obsah magického čtyřúhelníku je stejně jako u Číny ovlivněn vysokým růstem HDP, který je způsoben stabilizací ekonomiky po státním bankrotu v roce 2001.

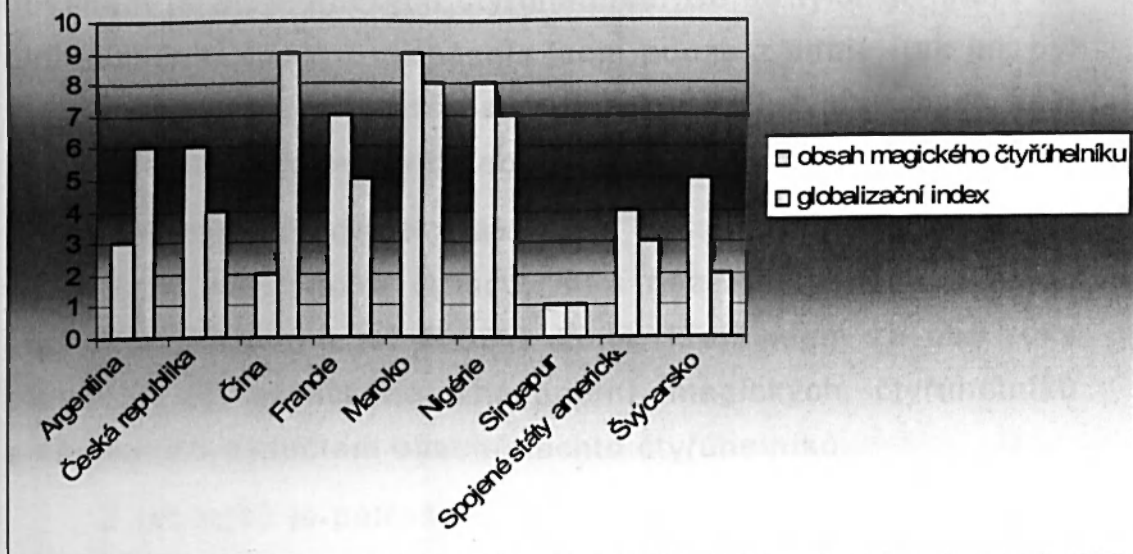
Ostatní státy jsou zhruba vyrovnané jak dle pořadí na globalizačním indexu, tak dle pořadí v obsahu magických čtyřúhelníků. Příkladem takového státu je Česká republika, která se v jednotlivých kritériích umísťuje v obou sledovaných letech na čtvrtém až šestém místě.

Podobně jako Česká republika se umístily i další vybrané státy, které také nedosahují výrazných rozdílů v postavení jak v rámci globalizačního indexu, tak v obsahu magických čtyřúhelníků.

graf č. 3 – Srovnání obsahu magického čtyřúhelníku a globalizačního indexu v roce 2003

Srovnání obsahu magického čtyřúhelníku a globalizačního indexu v roce 2004

graf č. 4 – Srovnání obsahu magického čtyřúhelníku a globalizačního indexu v roce 2004

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se snažila najít závislost mezi umístěním vybraných států na globalizačním indexu a obsahem jejich magických čtyřúhelníků. Co se týká umístění na globalizačním indexu vycházela jsem pouze z údajů, tak jak byl tento index sestaven časopisem Foreign Policy, aniž bych dále komentovala či porovnávala pořadí států na tomto indexu.

U vybraných devíti států jsem získala všechny potřebné údaje (růst HDP, míra inflace, míra nezaměstnanosti a saldo obchodní bilance) z let 2003 a 2004, které jsem za oba roky převedla do grafického znázornění magických čtyřúhelníků s následným výpočtem obsahů těchto čtyřúhelníků.

Z výsledků je patrné, že jsou státy, příkladem je Singapur, které stojí vysoko na globalizačním indexu a stejně tak i obsah jejich magických čtyřúhelníků za oba sledované roky je mezi prvními.

Na druhou stranu ovšem vynikajících výsledků v obsazích magických čtyřúhelníků dosahují i státy, které se na globalizačním indexu objevují až v druhé polovině. Konkrétně se jedná o Čínu, která se na globalizačním indexu objevuje v obou sledovaných letech v poslední desítce, ale obsahem magických čtyřúhelníků se v roce 2004 řadí na druhé místo, v roce 2003 dokonce dosáhla vůbec nejlepšího výsledku ze sledovaných států. Podobných výsledků dosahuje i Argentina, která na globalizačním indexu zaujímala v roce 2003 až padesáté místo a v roce 2004 třicáté čtvrté, ovšem v obsazích magických čtyřúhelníků dosahuje velmi dobrých výsledků.

Ostatní sledované státy, příkladem může být Česká republika či Spojené státy americké, dosahují zhruba stejných výsledků u obou sledovaných kritérií.

Při porovnání umístění na globalizačním indexu a obsahu jednotlivých magických čtyřúhelníků jsem dospěla k názoru, že nelze prokázat závislost mezi oběma sledovanými kritérii.

Použitá literatura

ADAMCOVÁ, L. *Rozvojový svět v 90. letech z pohledu procesů globalizace a regionalizace, oživení mezinárodní ekonomické integrace*. Praha: VŠE, 1999. ISBN 80-7079-851-3

BATEMAN, G.; EGANDOVÁ, V. *Encyklopedie Zeměpis světa*. Praha: Knižní klub, 1995. ISBN 80-7176-022-6

BAUTZOVÁ, L. Kdo vydělá, kdo ztratí?. *Ekonom*. 2005, č. 48, str. 12

CIHELKOVÁ, E. a kolektiv. *Světová ekonomika: Regiony a integrace*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0193-6.

CIHELKOVÁ, E. a kolektiv. *Světová ekonomika: základní rysy a tendence vývoje*. 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. ISBN: 80-245-0687-4

FIALOVÁ, H. *Základy makroekonomiky*. Praha: ČVUT, 1997. ISBN 80-01-01324-3.

JENÍČEK, V. *Globalizace světového hospodářství*. Praha: C.H.BECK, 2002. ISBN 80-7179-787-1.

JONÁŠ, J.: *Světová ekonomika na přelomu tisíciletí*. Praha: Management Press, 2000. ISBN-80-7261-016-3

KONEČNÝ, M.; SOJKA, B. *Malá encyklopedie moderní ekonomie*. 3.vyd. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-78-8

MEZŘICKÝ, V. *Globalizace*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-748-5

MOLDAVA, T. aj. *Státy světa*. 2.vyd. Havlíčkův Brod: FRAGMENT, 2002. ISBN 80-7200-669-X

PRCHAL, M. *Kdo hýbe světovou ekonomikou*. Praha: Globe, 1995. ISBN 80-9017-050-1.

SMUTNÁ, A. *Česká ekonomika a její zapojení do globalizačních a integračních procesů*. In *Ekonomická emancipace jednotlivce v procesu transformace ekonomiky*. Praha : Univerzita Karlova, 2003, s. 165-190. ISBN 80-86284-39-5.

Internetové stránky:

www.business.cz

www.cestovni-ruch.cz

www.czso.cz
www.cot.cz
www.eurostat.cz
www.idnes.cz
www.ihned.cz
www.foreignpolicy.com
www.lidovky.cz
www.patria.cz
www.rozvoiovka.cz

Ústřední knih.Pedf UK

2592070238